

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalian koulutusohjelma / Kasvatus- ja perhetyö

Riittinen Miia

SOSIAALIPEDAGOGISEN HEVOSTOIMINNAN KEHITTÄMINEN JA
KÄYTTÖÖNOTTO SIPPOLAN KOULUKODILLA

Opinnäytetyö 2010

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

RIITTINEN MIIA

SOSIAALIPEDAGOGISEN HEVOSTOIMINNAN
KEHITTÄMINEN JA KÄYTTÖÖNOTTO SIPPOLAN
KOULUKODILLA

Opinnäytetyö

52 sivua

Työn ohjaaja

Lehtori Paulette Etelävuori

Toimeksiantaja

Sippolan Koulukoti

Maaliskuu 2010

Avainsanat

lastensuojelu, sosiaalipedagogiikka, hevonen,
yhteisöllisyys, toiminnallisuus, elämyselämys

Yhteiskuntaamme leimaava epävakaus ja jatkuvat muutokset vaikuttavat voimakkaasti yksilöiden ja perheiden elämään. Lasten ja nuorten pahoinvointi ja syrjäytyminen ovat lisääntyneet ja yhä enemmän tarvitaan sosiaalihuollon ja lastensuojelun toimenpiteitä. Muutokset yhteiskunnassa ja lasten ja nuorten ongelmien moninaistuminen luovat tarpeen uusien menetelmien kehittämiseksi myös lastensuojelun kentällä.

Sippolan Koulukoti on yksi Stakesin alaisuudessa toimivista valtion lastensuojelulaitoksista, joka on jo yli sadan vuoden ajan tarjonnut lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä tukevia lastensuojelun palveluja. Myös Sippolan Koulukodilla on haluttu kehittää paremmin lasten ja nuorten muuttuneita tarpeita vastaavia menetelmiä, joissa aidon vuorovaikutuksen ja toiminnallisuuden myötä tuettaisiin paremmin lasten ja nuorten kehitystä ja luotaisiin yhteisten kokemusten avulla eväitä elämään.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on lasten ja nuorten sosiaalisen kasvun ja hyvinvoinnin tukemista hevosen kanssa tapahtuvan yhteisöllisen toiminnan avulla. Opinnäytetyöni tarkoituksena on kuvata tämän toiminnallisen menetelmän kehittämis- ja käyttöönottoprosessia Sippolan Koulukodilla.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social and Health Care

RIITTINEN MIIA

IMPROVEMENT AND DEPLOYMENT OF SOCIAL
PEDAGOGIC HORSE ACTIVITY IN SIPPOLA RESI-
DENTIAL SPECIAL SCHOOL

Bachelor's Thesis

52 pages

Supervisor

Paulette Etelävuori, Senior Lecturer

Commissioned by

Sippola Residential Special School

March 2010

Keywords

child welfare, social pedagogic, horse, sense of communi-
ty, functionality, experimental

Instability and constant changes that marks our society, affect strongly the lives of individuals and families. Illness and alienation of children's and juveniles are increased and social healthcare and child welfare are more and more needed. Changes in our society and the variety of problems among children and juveniles create need for new procedures in the field of child welfare.

Sippola Residential Special School is one of government's child welfare departments that operate under Stakes and it has provided services to support children's and juveniles' growth process over hundred years. Also Sippola Residential Special School is intends to improve methods to answer children's and juveniles varied needs. These methods are planned to support children's and juveniles' growth and also to give better basis for life by pure interaction, functionality and shared experiences.

Social pedagogical horse activity is action which supports children's and juveniles social growth and welfare by communal action with a horse. The aim of this study was to describe the improvement and development process of this functional method in Sippola Residential Special School.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	SOSIAALIPEDAGOGIIKKA	7
	2.1 Sosiaalipedagogiikan historia	7
	2.2 Sosiaalipedagogiikka	8
	2.3 Sosiaalipedagogiikka lasten ja nuorten kanssa tehtävässä työssä	10
3	HEVONEN KUNTOUTUKSEN TUKENA	11
4	SOSIAALIPEDAGOGINEN HEVOSTOIMINTA	13
	4.1 Yhteisöllisyys sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa – vuorovaikutusta ja osallisuutta	15
	4.2 Toiminnallisuus sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa – yhteistoimintaa, osallisuutta ja vastuunkantoa	16
	4.3 Elämyksellisyys sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa – kokemuksia ja niiden jakamista, osia seikkailu- ja elämyspedagogiikasta	16
5	LASTENSUOJELU	17
	5.1 Avohuollon tukitoimet ja sijoitus avohuollon tukitoimena lastensuojelun osana	18
	5.2 Sijaishuolto lastensuojelun osana	19
	5.3 Sijaishuolto Sippolan Koulukodissa	20
	5.3.1 Historia	21
	5.3.2 Toiminnan puitteet ja asiakkaat	21
	5.3.3 Toiminnan lähtökohdat	22
6	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	24
	6.1 Tutkimustehtävä	24
	6.2 Tutkimusmenetelmien valinta ja tutkimuksen toteutus	24
7	SOSIAALIPEDAGOGISEN HEVOSTOIMINNAN KEHITTÄMINEN	27
	7.1 Lähtökohdat toiminnalle ja työryhmän kokoaminen	27

7.2	Toiminnan suunnittelu ja ideointi	28
7.3	Toimitilat	28
7.4	Mahdollisiin kustannuksiin varautuminen	29
7.5	Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ryhmät	30
7.6	Henkilöstöressit	30
7.7	Toimitilojen ja yhteistyökumppanin löytyminen	31
7.8	Tutustumis- ja perehtymiskäynnit	32
7.9	Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tavoitteet ja peruseriaatteet	33
8	SOSIAALIPEDAGOGISEN HEVOSTOIMINNAN PILOTTIRYHMÄN TOIMINNAN KÄYNNISTÄMINEN JA TOIMINNAN SUUNNITELMA	34
8.1	Pilottiryhmän valikoituminen	35
8.2	Pilottiryhmän toiminnan suunnitelma	36
9	SOSIAALIPEDAGOGISEN HEVOSTOIMINNAN KEHITTÄMIS- JA KÄYNNISTÄMISPROSESSIN ARVIOINTI JA TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT TYÖRYHMÄN HAASTATTELUN POHJALTA	39
9.1	Haastattelun eteneminen ja haastattelun kysymykset	39
9.1.1	Kokemuksia sosiaalipedagogisen hevostoiminnan suunnittelu- ja kehittämisprosessin onnistumisesta ja kehittämistarpeista	40
9.1.2	Kokemuksia suunnittelu- ja kehittämisprosessista	43
9.1.3	Kokemuksia sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavuudesta	44
9.1.4	Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tulevaisuuden näkymät osana Sippolan Koulukodin toimintaa	45
9.2	Haastattelun yhteenveto	45
10	YHTEENVETO	47
11	POHDINTA	51
	LÄHTEET	53

1. JOHDANTO

Myöhäismodernia nyky-yhteiskuntaa leimaavat jatkuvat muutokset ja kaikenlainen epävakaus sekä jatkuvat paineet. Joskus tilanteet kärjistyvät kotona ja koulussa, minkä seurauksena lapset ja nuoret alkavat oireilla pahaa oloaan käyttämällä päihteitä, varastelemalla tai käyttäytymällä muutoin itseään vahingoittavalla tavalla. Toisinaan ongelmat alkavat näkyä koulussa, kun nuori jättää koulun käymättä, tai kotona rajattomuutena. (Hyvätti 2005, 20.) Joskus tilanne voi kehittyä niin, että lapsi tai nuori joudutaan sijoittamaan kodin ulkopuolelle, jossa hänen turvallista ja tasapainoista kasvua ja kehitystään voidaan tukea.

Lasten ja nuorten ongelmien moninaistuttua ja muututtua entistä hankalammin lähestyttäviksi on noussut myös tarve kehittää menetelmiä, jotka luovat aitoja ja luonnollisia tilanteita kohdata lapsia ja nuoria. (Hyvätti 2009, 4.) Näin ne mahdollistavat luonnollisen ja luottaamuksellisen vuorovaikutussuhteen syntymisen sekä avoimen ja turvallisen suhteen aikuiseen. Sosiaalipedagogiikkaa voidaan pitää ajatteluna ja toimintana, jossa yhdistyvät niin sosiaalinen kuin pedagoginenkin näkökulma. Sen pyrkimyksenä ei ole ratkaista ongelmia ja asioita yksilöiden tai yhteisöjen puolesta vaan auttaa näitä hallitsemaan itse omaa elämäänsä ja pyrkimään vaikuttamaan itseä koskeviin asioihin.

Mös Sippolan Koulukodilla on haluttu kehittää menetelmällisyyttä ja toimintaa vastaamaan paremmin Koulukodille sijoitettujen lasten ja nuorten tarpeita. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on sosiaalipedagogisesta näkökulmasta tehtävää toimintaa hevosten kanssa. Siinä korostuvat toiminnallisuus, yhteisöllisyys ja elämyksellisyys. (Koistinen 2005, 4 – 5.) Tällaista menetelmää katsottiin myös Koulukodilla olevan mahdollista kehittää ja toteuttaa.

Tutkimuksessani raportoin ja analysoin sosiaalipedagogisen hevostoiminnan suunnittelua ja kehittämistä sekä käyttöönottoa Sippolan Koulukodilla. Tarkoituksena on selvittää, millaisia vaiheita toiminnan kehittämiseen ja käyttöönottoon liittyy, sekä havainnoida ja analysoida kokemuksia ja erilaisia toimintamalleja, joita toiminnan kehittämisen ja käyttöönoton aikana syntyy.

Tutkimukseni on kvalitatiivinen tutkimus, jossa aineistonkeruun menetelmänä ovat osallistuva havainnointi sekä haastattelu. Opinnäytetyöni alussa kerron yleisesti

sosiaalipedagogiikasta, lastensuojelusta sekä sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta. Tämän jälkeen raportoin menetelmän suunnitteluun, kehittämiseen ja toiminnan käynnistämiseen liittyviä asioita sekä niihin liittyviä haasteita. Lopuksi avaan vielä haastattelun, jossa haastastattelin Sippolan Koulukodin henkilökunnasta muodostunutta työryhmää, joka vastasi sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kehittämisestä ja toiminnan käynnistämisestä.

2. SOSIAALIPEDAGOGIIKKA

2.1 Sosiaalipedagogiikan historia

Sosiaalipedagogiikkaa voidaan tarkastella ajattelu- ja toimintaperinteinä, joka luo ja uudistaa omaa itseymmärrystään jatkuvasti. Kyse onkin useasta kansallisesta ja kulttuurialueittaisesta perinteestä, joilla jokaisella on omat korostuksensa sosiaalipedagogiikan käsitteen tulkinnoissa. Sosiaalipedagogiikan itseymmärrys rakentuu erilaisista ja keskenään kilpailevista tulkinnoista, jotka koskevat sen teoreettisia lähtökohtia ja sen luonnetta oppi-, työ-, koulutus- ja tutkimusalana. Tulkinnat liittyvätkin erilaisiin yhteiskunta-, ihmis-, moraali- ja tiedekäsityksiin. Sosiaalipedagoginen ajattelu ja toiminta liittyvät sosiaalisen ja poliittisen ajattelun historiassa vaikuttaneisiin aatevirtauksiin sekä tosiasiallisiin poliittisiin ja yhteiskunnallisiin oloihin. Monet Eurooppalaista hengenelämää muokanneet aatevirtaukset ovat vaikuttaneet sosiaalipedagogisen ajattelun ja toiminnan syntyyn sekä kehitykseen. Taustalla vaikuttaa erityisesti valistuksen aatteissa korostunut ajatus siitä, että ihmisellä on mahdollisuus ottaa ajallinen kohtalo omiin käsiinsä. Ajattelun mukaan poliittisilla ja pedagogisilla keinoilla on mahdollista ehkäistä ja lievittää yhteiskunnallista huono-osaisuutta, edistää hyvinvointia ja taistella yhteiskunnallisia epäkohtia vastaan. (Hämäläinen & Kurki 1997, 10 – 11.)

Sosiaalihistoriallisesti sosiaalipedagogisen ajattelun ja toiminnan synty katsotaan liittyvän teollistumis-, kaupungistumis- ja modernisoitumisprosesseihin. Nämä mursivat perinteisen sääty-yhteiskunnan elämänmuodon ja sosiaalisia rakenteita sekä muovasivat eurooppalaisia yhteiskuntia erityisesti 1800-luvun lopulta alkaen. Yhteiskunnan rakennemuutos rikkoi vanhoja sosiaalisen yhtenäisyyden muotoja ja pirstoi sosialisaatiota. Sosiaalipedagogiikka syntyi pyrkimyksistä ehkäistä ja lievittää näistä aiheutuvia sosiaalisia ongelmia. Erityisesti pyrittiin puuttumaan

perheen kasvatuskyvyn heikkenemisestä johtuvaan lasten ja nuorten laiminlyödyksi joutumisen ongelmaan. (Hämäläinen & Kurki 1997, 10 – 11.)

Sosiaalipedagogiikan käsite esiintyi Saksassa 1840-luvulla ensimmäisen kerran yhteiskunnallisessa ja tieteellisessä keskustelussa. Idea sosiaalisen ja pedagogisen näkökulman kohtaamisesta ja niistä syntyvä ajattelu ja toiminta ovat kuitenkin vanhempaa perua. Jo ennen sosiaalipedagogisen käsitteen syntymistä olivat eräät ajattelijat kiinnittäneet huomiota mahdollisuuteen ehkäistä ja lievittää sosiaalisia ongelmia ja taistella yhteiskunnallisia epäkohtia vastaan pedagogisin keinoin. Sosiaalipedagogisten ideoiden varhainen muotoutuminen on yhteydessä uuden ajan murroksessa tapahtuneeseen ihmiskuvan muutokseen. Tällöin tiede ja rationaalinen ajattelu korvasivat vähitellen köyhyyteen ja muuhun huono-osaisuuteen liittyneen kohtalon uskon. Poliittisten toimenpiteiden rinnalla alettiin yhä enemmän kiinnittää huomiota kasvatukseen ja koulutuksen luomiin mahdollisuuksiin ja sosiaalisiin ongelmiin alettiin puuttua suunnitelmallisesti. Uusi ihmis- ja yhteiskuntäkäsitys viritti uudenlaista sosiaalista aktiviteettia. Huono-osaisuutta ei enää pidetty jumalan säättämänä vaan ihmisten itse aiheuttamana yhteiskunnallisena epäkohtana, jota voitiin suunnitelmallisesti ehkäistä ja lievittää. (Hämäläinen & Kurki 1997, 11 – 12.)

2.2 Sosiaalipedagogiikka

Sosiaalipedagogiseen ajatteluun ja toimintaan vaikuttavat aina erilaiset ihmis-, yhteiskunta-, morali- ja tiedekäsitykset. Sosiaalipedagogiikasta esitettyihin tulkintoihin vaikuttavatkin aina traditio eli sosiaalipedagogiikan oma keskusteluperinne sekä kunkin aikakauden oma yhteiskunnallinen todellisuus sekä siinä vaikuttavat aatteelliset ja poliittiset virtaukset ja yhteiskunnalliset liikkeet. Sosiaalipedagogiikan käsitteen monimerkityksellisyys johtuu myös siitä, että alan kirjallisuudessa siitä puhutaan hyvin monella tasolla. Toisinaan se nähdään yhteiskunnallisena liikkeenä, joka korostaa inhimillisyyden, henkisten arvojen ja yhteisöllisyyden pedagogista edistämistä yhteiskuntaelämässä. Toisinaan se taas nähdään tieteellisen pedagogiikan yleisperiaatteena, osa-alueena tai itsenäisenä tieteellisenä oppialana. Toisaalta käsitteellä viitataan usein myös yhteiskunnan toimintajärjestelmään, jonka tehtävänä on sosiaalisten ongelmien ehkäisy ja lievittäminen ensisijaisesti pedagogisilla keinoilla. (Hämäläinen & Kurki 1997, 13.)

Pyrkimykset yhteiskunnallisten epäkohtien pedagogiseen kohtaamiseen, huono-osaisten ihmisten auttamiseen ja hyvinvoinnin, oikeudenmukaisuuden, yhteiskuntarauhan, yksilön vapauden ja yhteisvastuun edistämiseen pedagogisilla keinoilla liitetään usein sosiaalipedagogiikan käsitteeseen. Sosiaalipedagogiikan perusongelma on luonteeltaan sosiaalieettinen ja se koskee yhteiskuntaan integroitumista. Lähtökohtana onkin, miten yhteiskunnan tulisi menetellä niiden syrjäytyvien jäsentensä kanssa, jotka syystä tai toisesta eivät integroidu yhteiskuntaan toivotulla tavalla. Pyrkimys sosiaalisten ongelmien synnyn, ilmenemismuotojen ja vaikutusten pedagogisten osatekijöiden tunnistamiseen sekä pedagogisten strategioiden hahmottaminen ongelmien ehkäisemiseksi ja lievittämiseksi niin yksilöiden elämässä kuin yhteiskuntaelämän eri tasoilla, kuuluvat sosiaalipedagogiseen ajatteluun ja toimintaan. Sosiaalisten ongelmien lievittämiseen pyrkivään pedagogisiin strategioihin, kuten pedagogisen toimintaan yleensäkin, liittyy usein ylisukupolvinen näkökulma. Tässä näkökulmassa ongelmien syntyä, ilmenemismuotoja, vaikutuksia ja ratkaisemista tarkastellaan sukupolvien rajat ylittävästä näkökulmasta pitkällä aikavälillä. Tämä vahvistaakin osaltaan perhekeskeistä suuntautumista sosiaalipedagogisessa ajattelussa ja toiminnassa. Pitkän aikavälin pedagogisten strategioiden, toimintamuotojen ja ohjelmien rinnalla sosiaalipedagogiikan käsitteen piiriin kuuluvat kuitenkin myös akuutteihin ongelmatilanteisiin soveltuvat pedagogiset toimintamuodot. (Hämäläinen & Kurki 1997, 14 – 15.)

Sosiaalipedagogisessa ajattelussa ja toiminnassa yhdistyvät sosiaalinen ja pedagoginen näkökulma ihmiseen, yhteiskuntaan, sosiaalisiin ongelmiin ja niiden ratkaisemiseen. Sosiaalipedagogiikan eri tulkinnoissa käsitteen sisältö riippuu suurelta osin siitä, mikä merkitys niissä annetaan sanoille sosiaalinen ja pedagoginen. Pedagogikalla tarkoitetaan yleisesti oppia kasvatuksesta, mutta sanalla sosiaalinen on puolestaan useampia merkityksiä, jotka liittyvät sen erilaisiin käyttöyhteyksiin. Sosiaalinen sanasta voidaan kuitenkin erottaa kolme päämerkitystä: 1. Sosiaalinen voi tarkoittaa yhteiskunnallista eli esimerkiksi yhteiskunnan sosiaalista rakennetta. Tällöin voidaan tarkoittaa yhteiskunnan rakenteellisten ryhmitysten eli työnjaon, alueen, rodun, kielen tai jonkin muun kulttuurisen ominaisuuden nojalla syntyneiden ryhmien kokonaisuutta. 2. Sosiaalinen voi myös viitata yhteisöllisyyteen ja ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. Tällöin voidaan puhua esimerkiksi lapsen sosiaalisesta kehityksestä. Tällä tarkoitetaan toisten ihmisten kanssa ja erilaisissa yhteisöissä

elämiseen tarvittavien valmiuksien kehittymistä eli esimerkiksi vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja sekä kykyä ottaa toiset ihmiset huomioon. 3. Sosiaalinen voi myös tarkoittaa yhteiskunnan vähäosaisten auttamista ja ihmisten keskinäistä solidaarisuutta. Tällöin voidaan puolestaan puhua esimerkiksi sosiaalisesta hädästä tai auttamisesta tai sosiaalisesta mielenlaadusta. (Hämäläinen & Kurki 1997, 15.)

Käsitteestä sosiaalipedagogiikka voidaan puolestaan puhua kasvatusoppina ja teoriana, jossa korostetaan erityisesti kasvatuksen yhteiskunnallisia kytkentöjä tai jossa keskeistä ovat yhteisöllisyyttä, yhteisöllistä yhteiselämää ja ihmisten keskinäistä vuorovaikutusta koskevat asiat tai jossa keskitytään sosiaalisen hädän pedagogiseen lievittämiseen. (Hämäläinen & Kurki 1997, 16).

2.3 Sosiaalipedagogiikka lasten ja nuorten kanssa tehtävässä työssä

Yhteiskunnalliset muutokset, muutokset perherakenteissa ja jopa perheen perustehtävän muutokset voivat aiheuttaa hämmennystä paitsi aikuisissa, myös lapsissa ja nuorissa. Yhteiskunnan muuttuessa muuttuvat myös ongelmat. Myöhäismodernissa yhteiskunnassa, jossa sosialisaatio on pirstoiutunut ja monenlainen epävakaus liittyy ihmisten jokapäiväiseen elämään, syrjäytyminen uhkaa eri muodoissaan yhä useampia elämänkaaren eri vaiheissa. (Hyvätti 2009, 4.) Erityisesti se voi vaikuttaa lasten ja nuorten elämään, jotka vasta hakevat suuntaa omalle elämälleen ja ovat alttiimpia erilaisille vaikutteille.

Nuorisosta puhuttaessa keskeiseksi aiheeksi nousee jatkuvasti nuorten lisääntynyt pahoinvointi. Lehtien otsikoissa kerrotaan luvattoman usein teoista, joihin osa nuorista syyllistyy pahoinvoinnin tai ymmärtämättömyyden kasvaessa liian suureksi. Onkin hyvin ajankohtaista ja tarpeellista löytää sellaisia keinoja, joilla nuori saadaan tuntemaan itsensä hyväksytyksi ja liittymään johonkin sellaiseen, jonka hän voi kokea itselleen merkitykselliseksi. (Hyvätti 2005, 20.)

Nuorten sosiaalisia ongelmia hahmotetaan nykyään pitkälti syrjäytymisen ja syrjäytymisuhan käsitteiden avulla. Ongelmat koulussa, peruskoulusta putoaminen, peruskoulun jälkeisen koulutuksen puuttuminen ja työttömyyden uhka koulutuksen jälkeen ovat nuoria koskevia uhkakuvia. Myös lasten ja nuorten lisääntyneet mielenterveysongelmat, päihteidenkäyttö, rikollisuus ja oppimisvaikeudet ovat suuria haasteita niin kotona kuin kodin ulkopuolella tapahtuvalle kasvatustyölle. Lasten ja

nuorten syrjäytymiseen ja myös syrjäytymistä ennaltaehkäisevään työhön onkin jo pitkään etsitty uusia resursseja ja toimintamuotoja. (Hyvätti 2005, 20.)

Sosiaalityön luonne muuttuu yhteiskunnan muutoksen myötä. Työhuone ei enää välttämättä ole kovinkaan luonteva ympäristö kohdata ihmisiä, jotka elävät vaikeissa tilanteissa. Heitä on helpompaa kohdata ympäristössä, jossa on vuorovaikutusta tukevia elementtejä, merkityksellistä toimintaa ja jossa aito kohtaaminen on mahdollista. Käsitys siitä, että ihminen oppii tekemällä ja kokemus siitä, että häntä on helpompi lähestyä luonnollisessa ympäristössä, ovat asioita, jotka myös tukevat kentälle siirtymistä. (Hyvätti 2009, 4.) Sosiaalipedagoginen lähestymistapa tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia toimivan vuorovaikutussuhteen ja toimintatapojen luomiseen.

Sosiaalipedagogiikalla tarkoitetaan laajasti kaikessa ihmistyössä mahdollista ajattelutapaa. Tällöin sosiaalipedagoginen suuntautuminen merkitsee työn lähtökohtien, tarkoituksen ja toimintamuotojen hahmottamista sosiaalipedagogisesta viitekehyksestä käsin. Se tarkoittaa huomion kiinnittämistä pedagogisiin näkökohtiin tarkasteltaessa sosiaalisten ongelmien kanssa kamppailevien ihmisten arkea ja etsittäessä mahdollisuuksia heidän elämänhallintansa ja yhteiskunnallisen integraationsa vahvistamiseksi. (Hämäläinen & Kurki 1997, 18.)

3. HEVONEN KUNTOUTUKSEN TUKENA

Jo pitkät perinteet ja kansainväliset esimerkit ovat osoittaneet, että hevosen ja ihmisen vuorovaikutuksessa syntyy eheyttäviä voimavaroja, jotka hoitavat ihmistä kokonaisvaltaisesti. Britanniassa ja Keski-Euroopassa syntynyt käytäntö ja tiede ovat todistaneet, että ihmisen ja hevosen vuorovaikutuksessa syntyy positiivisia ja ihmisen psykofyysistä kokonaisuutta hoitavia voimavaroja. (Koistinen 2005, 2.) Psykoterapeutit Adele von Rüst McCormick ja Marlena Deborah McCormick (1997) ovat käyttäneet nuorten terapioissa hevosia apunaan. Heidän mukaansa hevosten avulla saavutetaan hetkessä enemmän kuin toimistoissa useassa päivässä. Nuorten ja hevosten välille syntyvä luottamuksellinen side toimii siltana myös luottamuksellisen suhteen luomisessa terapeutteihin. McCormicit uskovatkin, että ei- inhimillisen eläimen havainnointi ja vuorovaikutus sen kanssa voi olla hyvinkin käännteentekevä ja voimakas työväline henkilökohtaiseen kasvuun. (Hyvätti 2009, 12.)

Pohjois-amerikkalainen Chris Irwin on puolestaan hevosavusteisen terapian asiantuntija ja hän on tutkinut ja kirjoittanut ennenkaikkea siitä, millä tavoin hevonen vaikuttaa ihmisen hyvinvointiin ja voimavaroihin. Hänen mukaansa tarvitsemme hevosen henkistä voimaa ratkaistaksemme omia ongelmiamme ja ihmisten välisiä ongelmia. Hän myös uskoo, että hevosten käyttäytyminen lajitoveriensä parissa voi opettaa meille paljon. (Hyvätti 2009, 12 – 13.)

1900-luvulla lemmikkieläinten käyttö lisääntyi muun muassa mielenterveyttä hoitavissa laitoksissa. Samoihin aikoihin eläimen kumppanuuden hyvinvointia tuottavat vaikutukset ja terapeutin merkitys esimerkiksi sairauden, erityisesti kroonisten sairauksien, kohdalla tunnustettiin. James Spell (2006) kuvaa myös eläinten tärkeää osaa antamassa sosiaalista tukea ihmisille, sillä tutkimuksissa on todettu, että lemmikkieläinten omistajat elävät pidempään. (Hyvätti 2009, 13.)

Hevostoiminnalla, varsinkin ratsastuksella nykymuodossaan, on Suomessa vielä varsin lyhyt historia. Ravitoiminnalla on kansainvälisestikin pidemmät perinteet, mutta ratsastus koki Suomen armeijan ja koko yhteiskunnan rakennemuutoksen myötä suuria muutoksia 1950- ja 1960-luvulla. Tuolloin myös koko Suomen hevosmäärä putosi lähes puolesta miljoonasta noin kymmeneen tuhanteen hevoseen. Tästä syystä esimerkiksi ratsastusharrastus ja myös kilpailutoiminta jouduttiin aloittamaan uudelleen lähestulkoon tyhjästä. Myös yhteiskunnan ja valtiovallan suhtautuminen lajiin ovat vaikuttaneet ratsastustoiminnan kehityshistoriaan. Suomessa, toisin kuin esimerkiksi muissa Pohjoismaissa yhteiskunta ei tue samalla tavalla hevostoiminnan piirissä tehtävää lapsi- ja nuorisotyötä kuin monen muun lajin kohdalla. Suomessa hevosalleja pyöritetään pääsääntöisesti yrittäjämäisesti ja vain harvoja hevosalleja esimerkiksi seuralähtöisesti. Myöskään hevostoimintaan liittyvät investoinnit eivät ole saaneet samanlaista yhteiskunnallista tukea, kuten on usean muun toiminnan osalta. Näin ollen suurimpien taajamien alueella tai läheisyydessä olevia hevosalleja lukuun ottamatta, hevosallit kamppailevat pienen tulorahoituksen varsassa. Monesti talleilla ei riitä resursseja panostaa fyysisten olosuhteiden parantamiseen, ja tällä on selkeästi vaikutuksensa myös koko toimintakulttuuriin. Niinpä tallien toimintaympäristöt ja harrastusolosuhteet ovat kansainvälisesti tarkasteltuna heikot. (Koistinen 2005, 3.)

Sosiaaalinen kuntoutus hevosen avulla on käsite, joka on vasta tämän vuosituhannen alussa noussut tietoisuuteen Suomessa. On todettu, että hevosallit yhteisönä tarjoaa

lukuisia elementtejä, jotka vahvistavat ja tukevat lasten ja nuorten tervettä sosiaalista kasvua ja kehitystä. Ratsastusta sinänsä on käytetty hyvin monin eri tavoin terapiamuotona jo kauan, mutta sen käyttö sosiaalisen ja kasvatuksellisen kuntoutuksen tukena on kuitenkin hyvin uusi ja vielä tutkimaton alue. (Hyvätti 2009, 5.)

4. SOSIAALIPEDAGOGINEN HEVOSTOIMINTA

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta– hanke aloitti Suomessa vuonna 2001, kun sivistyspäällikkö Kari Koistinen alkoi kehittää hevosten ja talliyhteisön yhdistämistä lastensuojelutyöhön. Hankkeen lähtökohtana oli syrjäytymisen ehkäisy hevosen avulla. Kuopion sosiaalitieteiden professori Juha Hämäläinen lähti myös mukaan toiminnan kehittämiseen ja mukaan pyydettiin myös Suomen Ratsastajainliittoa, Suomen Hipposta sekä Lastensuojelun Keskusliittoa. Opetusministeriöltä haettiin hankkeelle rahoitusta ja se hyväksyikin ajatuksen ja lähti rahoittamaan hanketta. Hanke toimikin Opetusministeriön rahoittamana vuodet 2001 – 2008 ja sen pääasialliseksi tavoitteeksi muodostui kehittää hevosten avulla toimintaa lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn ja sosiaalisen kasvun edistämiseen. (Hyvätti 2009, 16.)

Kuten aiemmin sosiaalipedagogiikkaa käsittelevässä kappaleessa jo todettiinkin **Sosiaalipedagogiikka** on yhteiskuntatieteisiin perustuva oppiala, jossa yhdistyvät sosiaalinen ja pedagoginen. Sosiaalipedagogisen ajattelun ja toiminnan perustana on sosiaalieettisyys, parempaan elämään pyrkiminen ja se suuntautuu sosiaalisten ongelmien ja syrjäytymisen ehkäisyyn ja lievittämiseen. Myös yhteisöllisyys, yhteisöön kuuluminen, kuuluu keskeisesti sosiaalipedagogiseen ajatteluun. Kuulumisella erilaisiin yhteisöihin on keskeinen merkitys ihmisen persoonallisuuden kehitykselle ja identiteetin muodostumiselle. Ihmiset rakentavat identiteettiään kuulumalla erilaisiin yhteisöihin, jolloin vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa he saavuttavat jokapäiväisessä elämässä tarvittavia valmiuksia. (Hyvätti 2009, 17 – 18.)

Hevostoiminta käsittää kaikki hevosen kanssa tai sen elinympäristössä tapahtuvan toiminnan. Hevostoimintaan kuuluvat muun muassa hevosen tarkkailu ja sen havainnointi hevosen ollessa yksin tai laumassa, hevosen ja sen erilaisten varusteiden hoitaminen kuten hevosen harjaaminen ja varusteiden puhdistaminen tai hevosen

asianmukaisesti varustaminen, hevosen taluttaminen ja käsittely maasta käsin, ratsastaminen eli hevosen selässä oleminen ja liikkuminen sen kanssa myös luonnossa eli maastoratsastus, voimistelu liikkuvan hevosen selässä eli vikellys, hevosen ohjaaminen takaa kääryiltä tai ilman kääryjä sekä tallityöt ja mikä tahansa muu hevosen kanssa tehtävä toiminta. (Hyvätti 2009, 31.)

Kokemukseni mukaan toiminta itsessään voi olla hyvinkin erilaista eri toimintokerroilla ja se voi vaihdella ryhmän ja ryhmän yksilöiden tavoitteista ja taidoista riippuen. Joillakin toimintakerroilla voidaan keskittyä hevosten käyttäytymisen havainnointiin ja taas toisella hevosten hoitamiseen ja käsittelyyn esimerkiksi maasta käsin tai hevosen selästä.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on toimintaa, jossa sosiaalipedagoginen ajattelu yhdistyy hevosten kanssa toimimiseen. Sosiaalipedagogista hevostoimintaa voidaan lyhyesti kuvata sosiaalipedagogisesta teoriittisesta ja käytännöllisestä viitekehyksestä lähteväksi työksi. Sen tavoitteena on lasten ja nuorten sosiaalisen kasvun sekä hyvinvoinnin tukeminen yhteistyössä hevosen kanssa tapahtuvassa yhteisöllisessä toiminnassa. (Koistinen 2005, 4 – 5.) Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa korostuvat hevostallin ilmapiirin ja hevosten läsnäolon positiiviset vaikutukset esimerkiksi lasten ja nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä ja jo olemassa olevien ongelmien ratkaisemisessa. (Partanen, Lilja, Kurppa & Soini 2006, 137 – 138.) Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa korostuvat ennenkaikkea yhteisöllisyys, elämyksellisyys ja toiminnallisuus. Sosiaalipedagogisesta lähestymistavasta johtuen sosiaalipedagoginen hevostoiminta sisältää yhtymäkohtia myös seikkailu- ja elämyspedagogikkaan. (Koistinen 2005, 4 – 5.)

Tässä mielessä sosiaalipedagoginen hevostoiminta eroaa ratsastusterapiasta, jossa lähestymistapa ja näkökulma on enemmän yksilöstä lähtevää ja yksilöön kohdistuvaa. Ratsastusterapiassa keskitytään myös enemmän pelkästään ihmisen ja hevosen vuorovaikutuksen käyttämiseen. (Koistinen 2005, 4 – 5.) Ratsastusterapiassa painottuvat motoriset, pedagogiset ja psykologiset tavoitteet ja siinä painotetaan toiminnan yksilöllisyyttä, suunnitelmallisuutta ja tavoitteellisuutta. Ratsastusterapia on luonteeltaan toiminnallista terapiaa, joka perustuu ennen kaikkea kosketus-, tunne- ja liikevuorovaikutukseen. (Hyvätti N. 2009, 14.)

Nina Hyvätti toteaa pro gradu -työssään, että sosiaalipedagogisen ajattelun liittäminen hevostallilla tehtävään auttamistyöhön on luonut selkeää teoriapohjaa käytännön toiminnalle. Lastensuojelun piirissä olevien lasten ja nuorten kanssa työskennellessä hevosia on käytetty muun muassa useissa perhekodeissa, joissa toiminta hevosten parissa on osa perhekodin arkea. Kaisu Pärnä (2004) on tutkinut pro gradu-työssään sosiaalipedagogisen hevostoiminnan merkitystä myös laajemmin sosiaalityössä. Hänen mukaansa merkittävää sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa on se, että se luo uudenlaisen lähestymistavan nuorten kanssa tehtävälle työlle. Kuten McCormickit (1997) totesivat, myös Pärnä uskoo, että hevostoiminnan avulla nuoren on helpompaa rakentaa luottamuksellinen suhde. Työhuone ei ole kovinkaan luonteva paikka tavata ihmisiä, jotka elävät mahdollisesti hyvinkin vaikeissa tilanteissa. Kohtaaminen ja aidon vuorovaikutussuhteen luominen on helpompaa ympäristössä, jossa on vuorovaikutusta helpottavia elementtejä, merkityksellistä toimintaa ja jossa aito kohtaaminen on mahdollista. (Hyvätti 2009, 4, 16.)

4.1 Yhteisöllisyys sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa – vuorovaikutusta ja osallisuutta

Sosiaalipedagogisessa ajattelussa tunne kuulumisesta joukkoon on suuressa merkityksessä. Yhteisö on muutoinkin hyvin tärkeä lapsen tai nuoren kasvattaja. Yhteisöllisessä kasvatuksessa lapset ja nuoret pyritäänkin ottamaan mukaan kaikkeen yhteisön toimintaan tasavertaisina yhteisön jäseninä. Kasvattajayhteisö ja aikuiset määrittelevät ensin selkeät rajat, joiden puitteissa lapsien tai nuorten itsesäätelyn on mahdollista tapahtua. Heitä myös tietoisesti ohjataan jatkuvasti omaehtoisemmin käsittelemään ja päättämään asioita. Käyttäytymisen ja itsesäätelyn rajat ja reunaehdot määrittyvät aina jokaisen yksilön iän, ominaisuuksien, kehityksen sekä yhteisön organisatoristen edellytysten pohjalta. Perustellut ja yhdessä sovitut normit luovat turvallisuuden ja luottauksen yhteisöön. (Hyvätti 2009, 46.) Mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa itseä ja yhteisöä koskeviin asioihin lisää myös lasten tai nuorten osallisuutta ja motivoi toimimaan ja osallistumaan.

Jokaisen yksittäisen tilanteen kasvatusyhteisössä voidaan katsoa olevan vaikuttamistilanne. Yksikin kasvatuksellinen vuorovaikutustilanne saattaa vaikuttaa hyvinkin paljon yksilön tulevaisuuteen. Loppujen lopuksi juuri yksittäiset tilanteet johtavat yksilön käyttäytymiseen ja ratkaisuihin, joko edistäen tai taannuttaen yksilön kehitystä. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta tarjoaa lukuisia tällaisia

vaikuttamistilanteita. Jo esimerkiksi hevostallille lähettäessä lapsen tai nuoren säänmukaisen ja turvallisen vaatetuksen varmistaminen voi olla kasvatuksellinen vuorovaikutustilanne, jossa lapsi tai nuori oppii paitsi terveyteen myös ohjeisiin liittyviä asioita. (Hyvätti 2009, 46 – 47.) Nämä yksittäiset pieniltä tuntuvat asiat ovat kuitenkin niitä, joita lapsi tai nuori voi myöhemmin soveltaa itsenäiseen elämäänsä.

4.2 Toiminnallisuus sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa – yhteistoimintaa, osallisuutta ja vastuunkantoa

Sosiaalityössä toiminnallisuus voidaan nähdä joko vaihtoehtoisena tai täydentävänä työmuotona verbaaliselle vuorovaikutukselle. Sosiaalipedagogiikassa ollaan kiinnostuneista kaikista niistä oppimis- ja kasvuprosesseista, joiden kautta yhteiskunnallinen toimintakyky ja sosiaalinen identiteetti voivat muotoutua, sekä siitä, miten itsenäisyys ja riittävä elämänhallinta saavutetaan. Asioiden oppiminen ja tekeminen itse lisäävät tunnetta osaamisesta ja pätevyydestä. Myös tunne omasta tarpeellisuudesta kasvattaa ottamaan vastuuta. (Hyvätti 2009, 46.)

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa auttamisen ei ole tarkoitus tulla lapsen tai nuoren ulkopuolelta vaan se perustuu nuoren omaan toimintaan ja sen kautta oppimiseen. Lasta tai nuorta autetaan löytämään oma paikkansa ja havaitsemaan omat vahvuutensa. (Hyvätti 2009, 46.) Sosiaalipedagoginen hevostoiminta luokin paljon erilaisia tilanteita, joissa lapsi tai nuori voi saada onnistumisen ja pärjäämisen kokemuksia yksin tai ryhmässä ja sitä kautta vahvistaa käsitystä omasta osaamisestaan.

4.3 Elämyksellisyys sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa – kokemuksia ja niiden jakamista, osia seikkailu- ja elämyspedagogiikasta

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa korostuu yhteisöllisyyden ja toiminnallisuuden lisäksi myös elämyksellisyys. Sosiaalipedagogisesta lähestymistavasta johtuen siinä onkin myös yhtymäkohtia seikkailu- ja elämyspedagogiikkaan. (Koistinen 2005, 5.)

Seikkailu- ja elämyspedagogiikalle ei ole olemassa yksiselitteistä määritelmää ja ne voidaankin ymmärtää kasvatusten menetelmiksi, joissa käytetään apuvälineinä muun muassa luontoa, seikkailua ja ilmaisua persoonallisten ja terapeuttien tavoitteiden saavittamiseksi. Ne ovatkin ennen kaikkea välitöntä ja suoraa oppimista sydämellä,

kädellä ja järjellä tositalanteissa luovien ongelmien ratkaisualoitteiden sekä yhteisten haasteiden avulla. (Kaarlela 2002, 16.)

Seikkailukasvatus on ryhmätyömenetelmä, joka on suunniteltu tietyn ryhmän sekä sen jäsenten tarpeita ja tavoitteita vastaavaksi. Se on aktiivista ja elämyksellistä oppimista, joka tukee systemaattisesti yksilön kehitystä. Seikkailukasvatuksella pyritään eritoten rohkaisemaan kekseliäisyyttä, uskaliaisuutta ja ongelmanratkaisukykyä. Elämyspedagogiikka puolestaan tarkoittaa tavoitteellista ja tietoista kokonaisvaltaista kasvuprosessia, jossa luonto tarjoaa olosuhteet ja puitteet omakohtaiselle kokemiselle ja sen kautta oppimiselle ja ryhmä tarjoaa tuen ja turvallisuuden. Uudet ja haasteelliset olosuhteet ja tilanteet tuovat mukaan seikkailun elämyksellisyyden. (Kaarlela 2002, 17 – 18.)

Elämys- kuten myös seikkailupedagogiikassa tavoitteena on siirtää arvoja ja asenteita myös arkielämään. Seikkailussa todellisuus rakentuu toiminnasta ja käytännöistä, jotka siirtyvät ihmisen mielessä osaksi laajempaa sosiaalista verkostoa. Näin ollen muun muassa seikkailuun liittyvien henkisten vaikeuksien voittaminen voi siirtyä arkielämään voimavaroiksi, jotka auttavat selviämään muistakin vaikeuksista elämässä. Seikkailu ja elämyksellisyys liitetään usein vaativiin fyysisiin aktiviteetteihin, kuten kiipeilyyn tai melontaan. Myös fyysinen osa-alue on toki tärkeä, mutta ennen kaikkea seikkailu on yksilön ja ryhmän kokonaisvaltainen kokemus, jolla on myös psyykinen ja sosiaalinen taso. Tarkasteltaessa seikkailua sosiaalityön näkökulmasta, korostuu siinä ennen kaikkea juuri psyykinen ja sosiaalinen puoli, sillä seikkailun avulla päästään kokemuksellisesti käsittelemään muun muassa pelkoa, ahdistusta, onnistumista, viihää ynnä muuta. Toiminta sisältää myös paljon tilanteita, joissa joudutaan huomioimaan muut, on opittava jakamaan, luopumaan ja muutoinkin ajattelemaan kollektiivisemmin. (Kaarlela 2002, 15, 19.)

5. LASTENSUOJELU

Lastensuojelun kohteena ovat aina olleet turvattomat lapset ja nuoret. Eri aikakausina turvattomuuden syyt ovat kuitenkin vaihdelleet. Nykyään puhutaan usein lasten ja nuorten pahoinvoinnista ja heidän laiminlyömisestä, joka voi ilmetä monenlaisina turvattomuuden kokemuksina ja sitäkautta oireiluna ja ongelmina. Tavallisimpia syitä lasten ja nuorten suojelun tarpeeseen ovat erilaiset perheongelmat, kuten vanhempien mielenterveys- tai päihdeongelmat, erilaiset perheen väliset vuorovaikutus- ja tunne-

elämän ongelmat, lapsen tai nuoren koulunkäyntivaikeudet tai psyykkiset ongelmat. Nykyajalle on kuitenkin ominaista, ettei yhtä yksiselitteistä syytä pahoinvointiin ole, sillä useat tekijät vaikuttavat lapsen ja nuoren suojelun tarpeeseen. Lastensuojelutyön alkaessa onkin usein haastavaa päästä selville perheen kokonaistilanteesta, voimavaroineen ja ongelmineen. (Kananaja, Lähteinen, Marjamäki, Laiho, Sarvimäki, Karjalainen & Seppänen 2007, 136.)

Lastensuojelun perusolemukseen sisältyy jännite lapsen tai nuoren ja vanhempien välillä. Lastensuojelussa vanhempien rooli lapsen huoltajana ja kasvattajana on aina arvioinnin kohteena. Lapsen tai nuoren etu on kuitenkin aina lastensuojelun tärkein eriaate. Periaate merkitsee sitä, että lapsen tai nuoren tarpeet on otettava ensisijaisesti huomioon lapsen etua toteutettaessa. Kaikilla lapsilla on yhtäläiset oikeudet, ja heitä on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä. Lapsen ja nuoren etua arvioitaessa onkin kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, miten toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut turvaavat lapselle tai nuorelle lastensuojelulain edellyttämällä tavalla; tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet, mahdollisuuden saada ymmärrystä ja hellyyttä ikätasonsa edellyttämällä tavalla, taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen, turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen ja henkisen koskemattomuuden, itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen, mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan, kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimisen. (Kananaja ym. 2007, 138 – 139.)

Lapsen ja nuoren kasvatuksesta vastaavat aina ensijaisesti hänen huoltajansa. Lastensuojelun yhtenä tehtävänä onkin pyrkiä ennaltaehkäisemään lapsen tai nuoren ja hänen perheensä välisiä ongelmia ja pyrkiä puuttumaan niihin mahdollisimman varhain, jotta ongelmat eivät pahenisi. Perheen kanssa on aina yrittävä yhteistyöhön kaikissa lastensuojelun toimissa. Tukea ja palveluja annettaessa onkin aiana huomioitava, miten lastensuojelussa tehtävät ratkaisut vaikuttavat lapsen tai nuoren, hänen vanhempiansa ja sisarustensa välisiin suhteisiin. (Kananaja ym. 2007, 138 – 139.) Lastensuojelua ja siihen liittyvää toimintaa ohjaa Lastensuojelulaki.

5.1 Avohuollon tukitoimet ja sijoitus avohuollon tukitoimena lastensuojelun osana

Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen tai nuoren myönteistä kehitystä ja tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien ja lapsen tai nuoren hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatustaitoja ja kasvatustarpeita. Yksi

lastensuojelun keskeisistä periaatteista onkin tukea lapsen tai nuoren vanhempia tai muita heidän kasvatuksestaan ja huolenpidostaan vastaavia henkilöitä heidän kasvatustehtävässään. Avohuollon tukitoimina voidaan järjestää esimerkiksi tukea lapsen tai nuoren ja hänen perheensä ongelmien selvittämiseen, tukihenkilö- tai perhe, perhetyötä, vertaistukitoimintaa, loma- ja virkistystoimintaa, taloudellista tai muuta tukea esimerkiksi koulunkäyntiin ja niin edelleen.

Avohuollon tukitoimena tapahtuvan sijoituksen ensisijaisena tarkoituksena puolestaan on joko arvioida lapsen tai nuoren ja hänen perheensä tuen tarvetta tai olla lapsen tai nuoren ja hänen perheensä yhteinen kuntouttava jakso kodin ulkopuolella. Lapsi voidaan kuitenkin sijoittaa lyhytaikaisesti myös yksin kodin ulkopuolelle. Avohuollon sijoituksen aikana päätösvalta lapsen tai nuoren asioissa säilyy kuitenkin vanhemmilla tai hänen huoltajillaan. (Kananoja ym. 2007, 148 – 149.)

5.2 Sijaishuolto lastensuojelun osana

Lapsen tai nuoren sijaishuollolla tarkoitetaan joko huostaanotetun tai kiireellisesti sijoitetun lapsen kasvatuksen ja hoidon järjestämistä kodin ulkopuolella. Tällöin lapsi tai nuori voidaan sijoittaa esimerkiksi perhehoitoon, lastensuojelulaitokseen, ammatilliseen perhekotiin tai koulukotiin. Lähtökohtana lapsen tai nuoren sijoittamiselle on yksilöllisiin tarpeisiin perustuva valinta oikeasta sijaishuoltopaikasta. Sijaishuoltopaikkaa valittaessa on erityisen tärkeää tutkia huostaanoton perusteet, arvioitava lapsen tai nuoren tarpeet ja kiinnitettävä huomiota myös lapsen tai nuoren sisarussuhteisiin, jotta lapsella tai nuorella on mahdollisuus säilyttää ja ylläpitää suhteita sisaruksiin ja muihin hänelle merkittäviin ihmisiin. (Kananoja ym. 2007, 158.)

Huostaanoton edellytykset säädetään lastensuojelulaissa, ja ne on jaettu kahteen ryhmään sen mukaan, johtuuko huostaanoton peruste lapsen tai nuoren kasvuoloissa olevista haasteista vai lapsen tai nuoren omasta käyttäytymisestä. (Saastamoinen 2008, 38). Lastensuojelulain mukaan lapsi tai nuori on otettava sijaishuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja hänelle on järjestettävä sijaishuoltoa, mikäli puutteet lapsen tai nuoren huolenpidossa tai hänen muut kasvuolosuhteensa uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen tai nuoren terveyttä tai kehitystä. Lapsi tai nuori on myös otettava huostaan, mikäli hän vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä tai tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai

jollakin muulla näihin rinnastettavalla käyttäytymisellään. Huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan kuitenkin ryhtyä vain, mikäli avohuollon tukitoimet eivät ole lapsen tai nuoren edun mukaisen huolenpidon ja kasvatuksen toteuttamiseksi sopivia tai riittäviä. Sijaishuollon tulee myös lastensuojelulain mukaan olla lapsen tai nuoren edun mukaista. (Kananoja ym. 2007, 156.)

Lapsen kiireelliseen sijoitukseen voidaan ryhtyä, mikäli lapsi tai nuori on välittömässä vaarassa tai tarvitsee muutoin kiireellisen sijoituksen tai sijaishuoltoa. (Kananoja ym. 2007, 153.) Tällöin lapsi tai nuori voidaan sijoittaa kiireellisesti perhehoitoon, laitoshuoltoon tai järjestää muulla tavoin hänen tarvitsemansa hoito ja huolto. Kiireellisessä sijoituksessa on kyse akuutista tilanteesta, jossa on ryhdyttävä välittömästi lastensuojelullisiin toimiin. Kun lapsi tai nuori on sijoitettu ja tilanne rauhoittunut siltä osin lapsen tai nuoren tilanne selvitetään rauhassa. Mikäli todetaan, että lapsen tai nuoren sijoitus voidaan järjestää avohuollon tukitoimena, ei edellytyksiä kiireelliselle sijoitukselle ole. Kiireellistä huostaanottoa vaativat tilanteet voivat olla hyvin monenlaisia. Tällainen tarve voi syntyä tilanteessa, jossa lapsen tai nuoren vanhempi ei ole kykenevä huolehtimaan lapsesta tai nuoresta vahvan humalatilan vuoksi tai jos huoltajan epäillään pahoinpitelevän lasta. Vanhemmat voivat olla myös tilapäisesti estyneitä huolehtimaan lapsesta tai nuoresta esimerkiksi vakavan sairastumisen vuoksi. (Saastamoinen 2008, 45 – 46.)

5.3 Sijaishuolto Sippolan Koulukodissa

Sippolan Koulukoti on yksi valtion koulukodeista. Sippolan Koulukoti on Stakesin alaisuudessa toimiva valtion lastensuojelulaitos, koulukoti, joka on perustettu v. 1909. Perustamisestaan saakka Koulukoti on toiminut pääosin kokoajan entisen Sippolan Hovin tiloissa. (Sippolan Koulukoti 2006, kappale 1-2.)

Sippolan Koulukoti on tarkoitettu 12 vuotta täyttäneille peruskoulua käyville huostaanotetuille tai avohuollon tukitoimin sijoitetuille lapsille ja nuorille. Lisäksi Koulukoti tarjoaa jälkihuoltoa itsenäistyneille nuorille. Koulukodilla on kaksi erillistä osastoa, jotka molemmat sijaitsevat Koulukodin pihapiirissä. Pihapiirissä sijaitsee myös Erityisen huolenpidon osasto eli EHO sekä itsenäistymisasunto jälkihuollon nuorille. Koulukodin läheisyydessä toimivat myös Koulukodin kolme perhekotia. Peruskouluopetus tapahtuu Sippolan Hovin koulussa Koulukodin päärakennuksessa.

5.3.1 Historia

Valtion koulukotien historia alkaa 1800-luvun loppupuolelta. Tällöin alun perin turvattomien ja sittemmin myös niin sanottujen pahatapaisten lasten huolenpito organisoitui laitoskasvatuksen malliin. Sippolan Koulukoti, joka alunperin oli nimeltään Sippolan kasvatuslaitos, aloitti toimintansa yhtenä silloisen vankeinhoitohallituksen alaisuuteen perustetuista valtion kasvatuslaitoksista. Vuosisadan alussa toimintaa ohjaavaksi filosofiaksi muodostui suojelukasvatuksen idea. Suojelukasvatuksen ideaa kehitellyt komitea esitti, että turvattomat lapset tulisi sijoittaa kunnallisiin lastenkoteihin, kun taas pahantapaisten lapset kasvatuslaitoksiin ja nuorisokoteihin. Tämä jako vahvistettiin ensimmäisessä vuonna 1936 voimaan tulleessa lastensuojelulaissa. Erottelu poistui vasta vuoden 1984 lastensuojelulain myötä. (Sippolan Koulukoti 2006, kappale 2.)

Lastensuojelulain uudistus nopeutti myös koulukotien toiminnan sisällöllistä ja rakenteellista kehittämistä, kuten muun muassa perhetyön kehittämistä, laitosten omia perhekoteja, yhteistyötä psykiatrian hoitoyksiköiden kanssa, laatutyötä sekä seudullista verkostoituista. Vuosien saatossa Sippolan Koulukoti on toiminut vankeinhoitohallituksen, kouluylivaltuutuksen, sosiaaliministeriön, sosiaalivaltuutuksen sekä Stakesin alaisuudessa. Näiden vuosien saatossa Koulukotien toiminnallinen profiili on kehittynyt niin sanottujen pahantapaisten lasten kasvatuslaitoksista valtakunnallisiksi sijaishuollon erityispalveluja tuottaviksi lastensuojelulaitoksiksi. (Sippolan Koulukoti 2006, kappale 2.)

5.3.2 Toiminnan puitteet ja asiakkaat

Sippolan Koulukodissa toimii kaksi erillistä osastoa, tyttöjen ja poikien osasto, joissa molemmissa on seitsemän oppilaspaikkaa. Osatopaikat on tarkoitettu 12 vuotta täyttäneille peruskoulua käyville tytöille ja pojille, joiden elämä on jostakin syystä kriisiytynyt ja normaali kasvu sekä keitys ovat vaarantuneet. Tällöin vanhempien asettamat rajat eivät useinkaan enää pidättele, koulussa vaikeudet kasaantuvat ja vapaa-aika täyttyy kielteisistä asioista, kuten näpistely, ympäristön häirintä ja päihdekokeilut. Osastojen kasvatusta ja hoitoa perustuu asiakaslähtöiseen prosessiin. Kummallakin osastolla palveluiden tuottamisesta vastaa ohjaajista muodostuva työryhmä, myös Koulukodin erityistyöntekijät toimivat osastoryhmien kanssa tiiviissä

yhteistyössä. (Sippolan Koulukoti 2006, kappale 6.) Osastojen oppilaat käyvät peruskoulua Sippolan Hovin koulussa, joka toimii Koulukodin päärakennuksessa.

Koulukodin perhekoteihin sijoittuvat usein nuorimmat oppilaat, joiden kohdalla sijoituksen katsotaan kestävän pitempään. Perhekodista käsin myös peruskoulunjälkeiset opinnot muun muassa lähiseudun ammatillisista oppilaitoksista sujuvat luontevasti. Perhekodeissa kodinomaisuus, turvalliset rajat ja ammatillisten perhekotiohjaajien huolenpito luovat puitteet lapsen ja nuoren myönteiselle kehitykselle. (Sippolan Koulukoti 2006, kappale 6.) Perhekotien oppilaat voivat suorittaa peruskoulun Sippolan Hovin koulussa tai seudun muissa lähikouluissa.

EHO eli erityisen huolenpidon osasto on nelipaikkainen osasto, joka on tarkoitettu huostaanotetuille tytöille ja pojille. EHO sijoitus perustuu aina lapsen tai nuoren oman kunnan tai kaupungin sosiaalitoimen tekemään sijaishuollon muutospäätökseen, jossa on mainittu erityisen huolenpidon toteuttamisen edellyttämät yksilön perusoikeuksien rajoittamismahdollisuudet, yleisimmin liikkumavapauden rajoittaminen ja yhteydenpidon rajoittaminen. Erityisen huolenpidon osaston hoito- ja kasvatus prosessi kestää enintään kolme kuukautta, ja se on hyvin strukturoitua, suunnitelmallisuutta ja ennakoitavuutta painottavaa. EHO sijoitusprosessin tavoitteena on pysäyttää lapsen tai nuoren turvallisuutta vaarantava elämäntapa, arvioida hoidon ja huolenpidon tarvetta sekä luoda lähtökohdat tavoitteelliselle jatkosuunnitelmalle. EHO- prosessia ohjaavia keskeisiä periaatteita ovat turvallisuus, terveys, rauhallisuus, ennakoitavuus, ohjelmallisuus, suunnitelmallisuus ja oppiminen. Palveluiden tuottamisesta vastaa työryhmä, johon kuuluu ohjaajien lisäksi, yövalvojat, erityisopettaja sekä Koulukodin erityistyöntekijä. Osastolla on myös säännöllinen lääkäri- ja psykologipalvelu. (Sippolan Koulukoti 2006, kappale 6.) Erityisen huolenpidon osaston oppilaat käyvät koulua erityisen huolenpidon osaston tiloissa oman erityisopettajan ohjaamina.

5.3.3 Toiminnan lähtökohdat

Koulukodin toimintaa määritellään asetuksessa valtion koulukodeista (Sippolan Koulukoti 2006, kappale 3). Tämän mukaan Valtion Koulukodeissa annetaan kasvatusta, hoitoa ja perusopetusta sekä siihen liittyvää muuta opetusta sekä ammatillista koulutusta sellaisille lastensuojelulain perusteella sosiaalilautakunnan huostaan otetuille lapsille ja nuorille henkilöille, joita ei voida tarkoituksenmukaisesti

hoitaa ja kasvattaa perhehoidossa, lastenkodissa tai muussa lastensuojelulaitoksessa. Nämä lapset ja nuoret eivät sairautensa tai muun vammansa vuoksi tarvitse muualla annettavaa hoitoa. (Asetus valtion koulukodeista 13.10.1978/769 2.§)

Sippolan Koulukodin perustehtävä on psykososiaalisesti oireilevien lasten ja nuorten hoito, kasvatus ja opetus yhteistyössä perheen, muun lähiverkoston ja eri viranomaisten kanssa. Tämän perustehtävän toteutumisesta vastaa koko työyhteisö. Perustehtävän toteutumista ohjaa Sippolan Koulukodilla määritelty arvopohja. Arvopohja on tiivistetty neljäksi toimintaa ohjaavaksi periaatteeksi; fyysinen ja psyykinen turvallisuus, toisen ihmisen arvostaminen ja kunnioittaminen, myönteinen tavoitteellisuus sekä yhteisöllisyys. (Sippolan Koulukoti 2006, kappale 3.)

Fyysinen ja psyykinen turvallisuus ovat lapsen ja nuoren terveen kehityksen perusedellytykset. Koulukodissa turvallisuuden merkitys korostuu useiden laitokseen sijoitettujen lasten ja nuorten koettua fyysistä tai henkistä turvattomuutta aiemmin elämässään. Toisaalta turvallisuuden tunne myös edesauttaa koulukodin kasvatus- ja hoitotyön vaikuttavuutta. (Sippolan Koulukoti 2006, kappale 3.)

Toisen ihmisen arvostaminen ja kunnioittaminen merkitsee lähtökohtaisesti ihmisarvon kunnioittamista. Yksilön lähtökohdat, kuten lapsen tai nuoren perhetaustaan, kehitykseen tai käytökseen liittyvät vaikeudet tai kielteiset asiat, eivät saa vaikuttaa lapsen tai nuoren tai heidän perheidensä arvostamiseen ja kunnioittamiseen ihmisinä ja yksilöinä. Arvostamiseen ja kunnioittamiseen liittyvät kiinteästi myös yksilön vahvuuksien ja voimavarojen korostaminen, hyvän näkeminen, kiitos ja myönteinen palaute. (Sippolan Koulukoti 2006, kappale 3.)

Myönteinen tavoitteellisuus merkitsee yksilön ja yhteisön vahvuuksien ja voimavarojen korostamista ja tulevaisuuteen suuntautuista menneisyys tiedostaen, mutta siihen kiinni jäämättä. Hyvä kasvatus perustuu myönteiseen vuorovaikutukseen ja tavoitteet puolestaan edistävät myönteistä kasvua ja kehitystä. (Sippolan Koulukoti 2006, kappale 3.)

Yhteisöllisyys kuvastaa Sippolan Koulukodin perusolemusta. Sippolan Koulukoti on aikuisten ja lasten muodostama fyysisesti ja toiminnallisesti rajattu yhteisö, joka on olemassa perustehtävässä määriteltyä tarkoitusta varten. Koulukodin toimintaa ohjaavissa periaatteissa halutaan korostaa yhteisöllisyyden ilmenemistä; avoimuutena,

kuten ei selän takana puhumista, suoran palautteen antamista ja asioiden puheeksi ottamista, oikeudenmukaisuutena eli kaikkia yhteisön jäseniä kohdellaan tasavertaisesti, luottamuksena, kuten vaitiolovelvollisuus, sanansa pitäminen, turvallisuus, johdonmukaisuus sekä hyvinä tapoina, kuten tervehtiminen, kiitos ja anteeksi antaminen se toisen henkilön huomioiminen ja auttaminen. Yhteisöllisyydellä halutaan korostaa myös erilaisuuden tunnustamista ja sen arvostamista rikkautena. (Sippolan Koulukoti 2006, kappale 3.)

6. TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimustehtävä

Ollessani työharjoittelussa Sippolan Koulukodilla vuoden 2008 tammi- ja helmikuun sain kuulla, että Koulukodilla alettiin kehittää sosiaalipedagogista hevostoimintaa. Tarkoituksena oli saada hevostoiminnasta uusi menetelmä ja työväline lasten ja nuorten kanssa tehtävään työhön. Kiinnostuin aiheesta, sillä minulla oli jo vankka kokemus hevosten kanssa työskentelystä ja olin hyvin kiinnostunut kehittämään hevosten avulla tehtävää toiminnallista menetelmää Koulukodin lasten ja nuorten tarpeisiin sopivaksi. Pääsin mukaan Sippolan Koulukodin henkilökunnasta koostuvaan työryhmään, jonka tarkoituksena oli suunnitella ja kehittää sosiaalipedagogista hevostoimintaa Koulukodin lapsille ja nuorille sopivaksi toiminnaksi sekä käynnistää toiminta keväällä 2008 oppilaista koostuvan pilottiryhmän kanssa.

Tutkimuskysymykseni on, millaisia vaiheita sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kehittämiseen ja käyttöönottoon liittyy Sippolan koulukodilla. Vastausta tutkimuskysymykseeni selvitän raportoimalla ja analysoimalla sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kehittämis- ja käynnistämisen eri vaiheita. Tutkimukseni tarkoituksena on myös samalla selvittää, millaisia haasteita uuden menetelmän käyttöönottoon liittyy.

6.2 Tutkimusmenetelmien valinta ja tutkimuksen toteutus

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Lähtökohtana kvalitatiivisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Tähän sisältyykin

ajatus, että todellisuus on hyvin moninainen ja erilaiset tapahtumat muovaavat jatkuvasti toinen toisiaan. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2008, 157.)

Kvalitatiivinen tutkimus on luonteeltaan hyvin kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja sen aineisto kootaan tyypillisesti hyvin luonnollisissa ja todellisissa tilanteista. Tutkimuksessa suositaan ihmistä tiedonkeruun instrumenttina ja suositaan metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat ja ääni pääsevät esille. Tällaisia metodeja ovat muun muassa teemahaastattelu, osallistuva havainnointi ja ryhmähaastattelu. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa myös tutkimussuunnitelma voi muotoutua ja tarkentua tutkimuksen edetessä, sillä tutkimus toteutetaan joustavasti ja suunnitelmia muutetaan olosuhteiden mukaisesti. Tutkimuksessa jokaista tapausta käsitellään ainutlaatuisena asiana ja myös aineistoa tutkitaan sen mukaisesti. (Hirsijärvi ym. 2008, 161.)

Tutkimukseni tutkimustyyppinä on toimintatutkimus. Toimintatutkimukselle ei ole olemassa yleisesti hyväksyttyä määritelmää vaan siinä on enemmänkin kyse tavasta lähestyä tutkimuskohdetta, ei niinkään erityisestä tekniikasta. Keskeisenä ajatuksena toimintatutkimuksessa on jatkuvaan harkintaan perustuva vaiheittainen prosessi, jossa edetään suunnitelman teosta toimintaan, jota havainnoidaan ja muutetaan saatujen kokemusten perusteella. (Kaarlela 2002, 21.)

Aineistonkeruun menetelminäni ovat osallistuva havainnointi sekä haastattelu. Osallistuvan havainnoinnin valitsin aineistonkeruun menetelmäksi, koska se sopi luonteeltaan parhaiten tutkimukseeni, sillä havainnoinnin avulla saadaan parhaiten tietoa siitä, mitä todella tapahtuu. Havainnoinnin ehkä suurimpana etuna onkin se, että sen avulla saadaan välitöntä ja suoraa tietoa yksilöiden, ryhmien ja organisaatioiden toiminnasta. Havainnointi on myös erinomainen menetelmä tilanteissa, joitka ovat vaikeasti ennakoitavissa ja nopeasti muuttuvia. (Hirsijärvi ym. 2008, 208-209.) Menetelmä sopi opinnäytetyöhöni todella hyvin, koska uutta menetelmää kehitettäessä tilanteet ovat usein nopeasti muuttuvia ja eteen tulee usein haasteita, jolloin ennalta suunniteltuja asioita joudutaan nopeasti muuttamaan.

Havainnointimenetelmiä on useita, mutta ne voidaan luokitella kahteen ryhmään sen mukaan, kuinka säädeltyä havainnointi on tai millainen havainnoijan rooli on tilanteessa. Havainnointi voi olla hyvin systemaattista ja tarkasti jäseneltyä, milloin havainnoija on täysin ulkopuolinen toimija eikä hän ole varsinaisesti ryhmän jäsen. Tällöin voidaan puhua systemaattisesta havainnoinnista. Toisaalta havainnointi voi

myös olla täysin vapaata ja luonnolliseen toimintaan mukautunutta, milloin havainnoija voi olla tarkkailtavan ryhmän jäsen. Tällöin voidaan puolestaan puhua osallistuvasta havainnoinnista. (Hirsijärvi ym. 2008, 209.)

Tutkimukseni aikana Sippolan Koulukodilla toimin tasa-arvoisena työryhmän jäsenenä ja osallistuin sosiaalipedagogisen hevostoiminnan suunnittelua ja kehittämistä koskeviin yhteisiin palavereihin sekä laadin myös osaltani palaverien pöytäkirjoja ja muistioita. Näin olle pääsin hyvin konkreettisesti mukaan suunnitteluun ja kehittämiseen ja sain hyvin tietoa omien havaintojen ja muistiinpanojeni lisäksi. Olin myös yksi pilottiryhmän ohjaajista, joten toiminnan käynnistämisen ja itse pilottiryhmän toiminnan havainnointi oli helppoa. Sain myös arvokkaita, aitoja ja hyvin kokonaisvaltaisia kokemuksia ja havaintoja toimiessani ryhmän jäsenenä.

Havainnointimenetelmiä on kritisoitu siitä, että havainnoija saattaa häiritä tilannetta tai muutta tilannetta kokonaan, sillä tarkkailtavan ryhmän toiminta voi muuttua havainnoijan läsnäollessa normaalista poikkeavammaksi. Haittana voidaan myös pitää sitä, että havainnoija saattaa sitoutua emotionaalisesti ryhmään siten, että tutkimuksen objektiivisuus kärsii. Joissakin havainnoinnin tilanteissa voi myös olla vaikeaa tallentaa havaittuja tietoja välittömästi, jolloin tutkijan on vain luotettava muistiinsa ja kirjattava havaitut asiat myöhemmin. (Hirsijärvi ym. 2008, 208.) Tutkimuksen luotettavuuden kannalta en kuitenkaan kokenut ongelmalliseksi omaa rooliani tutkijana, sillä työryhmän jäsenet olivat minulle entuudestaan tuttuja ja vuorovaikutus heidän kanssaan oli siltä osin hyvin luonnollista. Myös pilottiryhmän nuoret olivat minulle tuttuja työskenneltyäni heidän kanssaan jo usean kuukauden ajan ennen pilottiryhmän toiminnan alkua, ja näin ollen mukauduin hyvin ryhmän toimintaan.

Toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja toiminnan käynnistämiseen liittyvien palaverien ja tapaamisten aikana havaintojen tekeminen oli myös hyvin luonnollista ja helppoa esimerkiksi palaverien muistioiden vuoksi. Pilottiryhmän toiminnan aikana havaintojen ylös kirjaaminen oli kuitenkin haasteellista, sillä havainnot pystyi kirjaamaan ylös vasta varsinaisen toiminnan jälkeen. Pyrin kuitenkin kirjaamaan havainnot ylös välittömästi ryhmän toiminnan päättyttyä, jolloin ei päässyt syntymään tilannetta, että joitakin havaintoja ei olisi muistanut.

Toisena aineistonkeruun menetelmänä käytin haastattelua. Pilottiryhmän toiminnan päätyttyä ja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käynnistyttyä halusin vielä lisää ja tarkentavaa tietoa työryhmän kokemuksista sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kehittämis- ja käyttöönottoprosesseista sekä niihin liittyvistä haasteista. Jotta sain tasapuolisesti koko työryhmän näkemykset ja kokemukset esiin, pidin työryhmälle ryhmähaastattelun, jossa koko työryhmä pääsi yhdessä jakamaan kokemuksia. Haastattelu oli luonteeltaan avoin haastattelu, jossa oli piirteitä myös teemahaastattelusta. Haastattelussa minulla oli vain muutama ohjaava teema, jotka olin muotoillut kysymyksiksi, sillä tarkoituksena oli saada keskustelusta mahdollisimman vapaamuotoinen ja luonnollinen tilanne, jotta kaikki ryhmän jäsenet saisivat äänensä kuuluviin ja kokemuksia päästäisiin jakamaan ja arvioimaan yhteisen keskustelun ja pohdinnan aikana. Haastattelu toimi myös työryhmän yhteisenä koko toiminnan koontina. Haastattelun aikana tein tarkentavia kysymyksiä keskustelun edetessä.

7. SOSIAALIPEDAGOGISEN HEVOSTOIMINNAN KEHITTÄMINEN

7.1 Lähtökohdat toiminnalle ja työryhmän kokoaminen

Muuttuvassa toimintaympäristössä myös lastensuojelutyöhön liittyvät odotukset ja tarpeet muuttuvat. Sippolan Koulukoti vastaa näiden muutosten tuottamiin haasteisiin jatkuvalla arvioinnilla ja kehittämistyöllä. Kehittämistyö onkin erityisen tärkeää ja myös ”yhteiskunnallinen pakko”, sillä yhteiskunta ja sitä kautta ihmisten elämä ovat jatkuvassa muutoksessa. (Sippolan Koulukoti, kappale 1.)

Myös Koulukodin toiminnan menetelmällisyyttä on haluttu kehittää. Kehittämistoiminnasta Koulukodilla vastasi vuonna 2008 kehittämispäällikkö. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta oli kehittämispäällikölle jo entuudestaan tuttu menetelmä, sillä hän oli suorittanut Kuopion yliopiston sosiaalipedagogisen hevostoiminnan täydennyskoulutuksen ja myös käsitellyt asiaa täydennyskoulutuksen projektityössään, jossa hän käsitteli sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käyttöä lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Tämän lisäksi kehittämispäälliköllä oli jo entuudestaan vankka kokemus hevosten kanssa toimimisesta. Koulukodin henkilökunnassa oli myös kaksi ohjaajaa, joilla myös oli runsaasti kokemusta hevosista, ja he olivat myös innostuneita kehittämään ja suunnittelemaan sosiaalipedagogista hevostoimintaa Koulukodin lapsille ja nuorille sopivaksi. Itse olin

idean syntymisen aikaan vuoden 2008 alussa Koulukodilla työharjoittelussa ja sain oman hevostokokemukseni ja kiinnostukseni ansiosta myös mahdollisuuden osallistua työryhmään yhdessä kehittämisspäällikön ja kahden ohjaajan kanssa.

Uuden, mittavia resursseja vaativan menetelmän kehittäminen ja käyttöönotto on aina haaste. Sen suunnittelu ja kehittäminen vaatii myös paljon aikaa ja paneutumista asiaan. Työtä on jatkuvasti arvioitava kriittisesti ja mukauduttava muuttuviin ja yllättäviinkin tilanteisiin. Kritiikkiä tulee voida ottaa vastaan ja virheistä tulee oppia, jotta menetelmää voidaan kehittää positiivisempaan ja käytännönläheisempään suuntaan. Toisinaan törmätään myös haasteisiin ja esteisiin, joiden vuoksi suunnitelmia ja ideoita on muutettava tai kohdataan epäilyjä ja negatiivisia asenteita muulta työyhteisöltä. Toisinaan joudutaan seisomaan omien ja työryhmän yhteisten näkökulmien ja tekojen takana, kun perustellaan uuden menetelmän käyttömahdollisuuksia muulle työyhteisölle. Näihin ja moniin muihin haasteisiin sosiaalipedagogisen hevostoiminnan suunnittelusta ja kehittämisestä vastaava työryhmä oli innokas ja valmis vastaamaan.

7.2 Toiminnan suunnittelu ja ideointi

Toiminnan suunnittelu ja ideointi aloitettiin maaliskuussa 2008 työryhmän yhteisellä kokoontumisella. Ensimmäisenä oli tarkoitus pohtia, millaiset mahdollisuudet sosiaalipedagogista hevostoimintaa olisi Koulukodilla mahdollista järjestää ja kuinka laajana toiminta aloitettaisiin, voitaisiinko toiminnan piiriin ottaa alusta alkaen sekä koulukodin molempien osastojen, erityisen huolenpidon osaston ja kaikkien kolmen perhekodin lapset ja nuoret. Työryhmä pohti myös käytössä olevia resursseja niin varusteiden, tilojen kuin henkilökunnankin osalta. Keskustelua heräsi muun muassa siitä, löytyisikö Koulukodin ohjaajista innokkaita osallistumaan ja sitoutumaan kyseiseen toimintaan, kuinka paljon ohjaajia tarvittaisiin toiminnan pyörittämiseen sekä kuinka paljon ohjaajia olisi mahdollista resursoida toimintaan.

7.3 Toimitilat

Alusta alken työryhmälle oli selvää, että sosiaalipedagogisen hevostoiminnan järjestämiseksi tarvittaisiin yhteistyökumppani, joka tarjoaisi Koulukodin käyttöön tilat ja hevoset, sillä Koulukodilla ei ollut valmiina käytössään vaadittavia tiloja eikä henkilöstöresursseja omien hevosten hankkimiseen. Sippolan Koulukodin

kehittämispäällikkö olikin jo hieman kartoittanut lähialueen talleja ja tiedustellut mahdollisuudesta aloittaa yhteistyö Koulukodin kanssa. Koulukodin läheisyydessä olikin paljon hevostalleja, niin yksityisiä talliyrittäjiä kuin suurempia ratsastuskoulujakin.

Toiminnassa haluttiin alusta alkaen korostaa turvallisuutta ja lasten ja nuorten viihtyvyyttä talliympäristössä. Tärkeänä pidettiin myös mahdollisuutta, että sosiaalipedagogisen hevostiminnan ryhmällä olisi mahdollisuus toimia myös itsenäisenä ryhmänä, jossa Koulukodin ohjaajat voisivat yhdessä Koulukodin lapsista ja nuorista koostuvan ryhmän kanssa toimia ilman ulkopuolisia henkilöitä. Vaikka lähtökohtana oli ryhmän itsenäinen toiminta, pidettiin tärkeänä myös yhteistyökumppanin ja talliyhteisön sitoutumista sosiaalipedagogiseen toimintaan, jossa kaikki voivat turvallisesti ja avoimesti toimia omina itsenään tasa-arvoisesti. Merkittävänä asiana pidettiin myös tallilla mahdollisesti käyvien muiden nuorten ja aikuisten antamaa vertaistukea ja sosiaalisia kontakteja Koulukodin sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ryhmän lapsille ja nuorille. Näiden asioiden uskottiin myös vaikuttavan lasten ja nuorten motivaatioon ja kykyyn sekä haluun sitoutua ryhmän toimintaan.

Koska turvallisuutta pidettiin yhtenä tärkeimpänä osatekijänä yhteistyökumppanin valinnassa tulisi tallin tilojen ja lähiympäristön myös olla tarkoituksenmukaisia ja turvallisia. Myös hevosten tulisi olla tarkoituksenmukaisesti koulutettuja ja rauhallisia, jotta turvallinen kanssakäyminen suurten eläinten kanssa olisi mahdollista.

7.4 Mahdollisiin kustannuksiin varautuminen

Myös kustannukset herättivät paljon keskustelua, sillä ennen yhteistyökumppanin löytymistä ei ollut vertailupohjaa siitä, millaisista kustannuksista voisi olla kyse tilojen ja hevosten suhteen. Asiaa päätettiin kuitenkin selvittää samalla, kun mahdollisia yhteistyökumppaneita selvitetäisiin. Myös hevostoimintaan vaadittavien varusteiden, kuten ratsastuskypärien ja vaadittavien ulkoiluvaatteiden kustannuksia ja tarvetta päätettiin selvittää, sillä asianmukaiset ja vaadittavat varusteet mahdollistaisivat myös turvallisen toiminnan. Kuitenkaan suuria investointeja toimintaan ei ollut mahdollista alkuvaiheessa tehdä.

7.5 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ryhmät

Sosiaalipedagoginen hevostoiminnasta haluttiin toimintaa, johon kaikilla, perhekotien, osastojen ja Erityisen huolenpidon osaston, lapsilla ja nuorilla olisi mahdollisuus osallistua. Erityisen huolenpidon osastolla oli tiettyjä rajoituksia osallistumisen suhteen, sillä nuoret eivät Erityisen huolenpidon osastolla voi liikkua täysin vapaasti Koulukodin alueella, mutta mahdollisuus toimintaan haluttiin luoda myös niille lapsille ja nuorille, joiden käytös tukisi toimintaan mukaan pääsyä.

Ajatuksena oli, että ainakin aluksi muodostettaisiin erilliset tyttöjen ja poikien ryhmät, sillä osalla työistä oli jo kokemusta hevosten kanssa toimimisesta ja näin he olivat myös hieman edistyneempiä hevosen hoidossa ja ratsastuksessa. Toisaalta tyttöjen ja poikien omilla ryhmillä katsottiin myös olevan myönteistä vaikutusta siihen, kuinka nuoret aluksi keskittyisivät ja sitoutuisivat ryhmän toimintaan.

7.6 Henkilöstöresurssit

Sosiaalipedagogista hevostoimintaa oli suunnittelemassa ja kehittämässä Koulukodin kaksi ohjaa, joista toinen työskenteli poikien osastolla ja toinen tyttöjen osastolla, kehittämisspällikkö, joka ei työskennellyt ohjaajana osastolla lainkaan sekä minä, joka työskentelin opiskelujen ohella tyttöjen osastolla ohjaajana. Näin ollen henkilöstöresursseja ei toimintaan paljonkaan ollut. Sosiaalipedagogista hevostoimintaa suunniteltiin ja kehitettiin usein lasten ja nuorten koulupäivien tai iltaisin harrastusten aikaan, sillä ohjaajien tuli lisäksi toimia omissa tehtävissään osastoilla ja osallistua osastojen arkeen samalla tavalla kuin aikaisemminkin.

Henkilöstön määrä olikin huomioitava myös hevostoimintaa käynnistettäessä. Osastoilla tulisi olla riittävä määrä henkilökuntaa, vaikka osa ohjaajista lähtisikin hevostoimintaryhmän kanssa toiminnan pariin. Koska osastojen toiminta ja päivärytmi on hyvin strukturoitua ja suunnitelmallista, päädyttiin siihen, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta on aina tiettyinä viikonpäivinä kullakin osastolla, jolloin henkilökunnan määrän riittävyys voidaan varmistaa kyseisinä päivinä jo työvuorolistoja laadittaessa. Aluksi toimintaa vetämään päätettiin ottaa sama työryhmä, kuin toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen, sillä heillä olisi vankin kokemus hevostoiminnasta. Näin ollen tuli myös varmistaa, että kyseiset ohjaajat olisivat aina menetelmän päivänä samassa työvuorossa.

Toiminnassa haluttiin myös korostaa toiminnan suunnitelmallisuutta ja ammatillisuutta, joten työryhmä pohti myös sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tulevaisuutta ja mahdollisia koulutuksia asian tiimoilta. Työryhmä pohti muun muassa täydennyskoulutuksen mahdollisuutta esimerkiksi Kuopion yliopistossa. Toisaalta päätettiin myös kartoittaa koulutus mahdollisuudet lähialueen oppilaitoksissa.

7.7 Toimitilojen ja yhteistyökumppanin löytyminen

Sippolan Koulukodin läheisyydessä toimiva yksityinen perhekoti oli halukas ryhtymään yhteisyyöhön Koulukodin kanssa ja tarjosi toimitilat ja hevoset sosiaalipedagogiselle hevostoiminnalle, sillä se oli myös itse kiinnostunut toiminnasta. Perhekodin pihapiirissä oli hevostalli, jossa asui viisi hevosta ja ponia. Lisäksi perhekodilla oli koiria, kissoja, vuohia, kanoja, aasi, lammas, kaneja ja muita jyrsojia.

Sosiaalipedagogista hevostoimintaa suunnitteleva ja kehittävä työryhmä kävi kaksi kertaa tutustumassa perhekodin tarjoamiin tiloihin ja eläimiin. Tilat olivat hyvin tilavia ja tallissa oli myös tilava ja viihtyisä toimisto, joka tarjosi erinomaisen paikan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ryhmien yhteisille keskusteluille ja elämysten ja kokemusten läpikäymiselle. Tilat olivat erittäin asianmukaiset ja turvalliset ja loivat viihtyisän miljöön luonnon keskelle. Tallissa asui kaksi suurempaa hevosta, yksi iso poni ja kaksi pientä shetlanninponia. Hevoset sopivat kokonsa puolesta hyvin hevostoimintaan, sillä ne olivat eri kokoisia ja sopivat siten niin suuremmille kuin pienemmillekin hevostoimintaan osallistuville. Lisäksi toisella pienellä shetlannin ponilla oli mahdollista ajaa kärryillä.

Työryhmä tutustui myös perhekodin ja hevostallin käytäntöihin ja toimintatapoihin. Perhekodin omat lapset ja nuoret osallistuivat eläintenhoitoon oman kiinnostuksensa mukaan, mutta sillä hetkellä perhekodilla ei ollut riittäviä resursseja järjestää itse sosiaalipedagogista hevostoimintaa. Perhekoti oli kuitenkin hyvin kiinnostunut ja halukas toimimaan sosiaalipedagogisessa viitekehyksessä ja sopi siltäkin osin erinomaisesti hevostoiminnan yhteiskumppaniksi.

Jotta työryhmä pääsi kunnolla perehtymään ja tutustumaan hevostallin käytäntöihin, toimintamalleihin, tiloihin, varusteisiin ja eläimiin, osa ohjaajista myös ratsasti hevosilla sekä huolehti hevosten hoitamisesta ennen ja jälkeen ratsastuksen. Hevosten

hoitaminen ja ratsastamieneen olikin ensiarvoisen tärkeää tutustuttaessa suurin eläimiin, sillä hevosia käsiteltäessä pääsi parhaiten perehtymään ja huomioimaan niiden käytöstä ja luonnetta sekä varmistamaan, että hevoset ja ponit olivat tarkoituksenmukaisesti ja vaadittavalla tavalla koulutettuja. On todella tärkeää tuntea suuri eläin, jotta sen käytöstä ja toimintaa voi ennakoita ja näin mahdolliset vaaratilanteet välttää.

Perhekodin kanssa sovittiin sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan ja yhteistyöhön yleisesti liittyvistä käytännöistä. Perhekoti ei ollut halukas saamaan rahallista korvausta tilojen ja hevosten käytöstä, vaan oli ennemminkin halukas tarjoamaan myös omille lapsilleen ja nuorilleen mahdollisuuden osallistua hevostoiminnan ryhmiin. Tätä työryhmä piti hyvänä vaihtoehtona yhteistyön aloittamiselle, sillä kuten jo aiemmin todettiin, ei Koulukodilla ollut mahdollisuuksia tehdä mittavia investointeja hevostoiminnan käynnistämiseksi. Toisaalta työryhmä koki myös perhekodin lasten ja nuorten osallistumisen hevostoiminnan ryhmiin hyvin positiivisena sosiaalisen kasvun edistämiseksi. Perhekodilla oli myös hevostoimintaan vaadittavia varusteita, kuten ratsastuskypäriä, joita myös hevostoiminnan ryhmillä olisi mahdollisuus käyttää. Tämä edesauttoi myös osaltaan kustannuksissa, sillä Koulukodin ei tarvinnut investoida kaikkia varusteita.

Perhekodin kanssa sovittiin aluksi yksi päivä viikossa hevostoiminnalle ja käytiin läpi millaisia asioita ryhmä hevostallilla tekee. Yhteistyö päätettiin aloittaa aluksi kuudella käyntikerralla, jonka jälkeen tilanne arvioitaisiin uudelleen, ja mikäli molemmat osapuolet olisivat halukkaita jatkamaan yhteistyötä, voitaisiin käyntien määrää lisätä.

7.8 Tutustumis- ja perehtymiskäynnit

Sosiaalipedagogista hevostoimintaa suunnittelevalla ja kehittäväällä työryhmällä oli myös mahdollisuus käydä tutustumiskäynneillä. Ensimmäinen tutustumiskäynti oli Rautalammilla sijaitsevaan Elämysten ja Ystävyiden kartanoon. Elämysten ja Ystävyiden Karttano on elämysretkiin ja vuorovaikutus- ja yhteistyökoulutuksiin erikoistunut palveluyritys. Sen toiminta perustuu elämyspedagogiikan ja kokemuksellisen oppimisen menetelmiin ja toiminnassa korostetaan yhteisöllisyyttä ja osallistumista. (Elämysten ja Ystävyiden Kartano 2010.) Tutustumiskäynnillä työryhmä pääsi tutustumaan yrityksen tiloihin ja sen tarjoamaan toimintaan sekä majoittumaan yhteen yrityksen yhteisöllisistä tiloista. Osa työryhmän jäsenistä

osallistui myös islanninhevosvaellukselle ja pääsi näin tutustumaan myös kartanoa ympäröivään luontoon.

Toinen tutustumiskäynti tehtiin yksityiseen perhekotiin, joka on tarkoitettu huostaanotetuille lapsille ja nuorille. Perhekodin toiminta perustuu sosiaalipedagogiseen viitekehykseen, jonka oleellisena osana on tavoitteellinen hevostoiminta. Perhekodin hevostoiminta on sosiaalipedagogisesta teoreettisesta ja käytännöllisestä viitekehyksestä lähtevää työtä, jonka tavoitteena on lasten ja nuorten sosiaalisen kasvun ja hyvinvoinnin tukeminen hevosen kanssa tapahtuvassa toiminnassa, jossa korostetaan yhteisöllisyyttä. Talliyhteisön toiminta on kehitetty ja muotoiltu niin, että kaikki perhekodin lapset, nuoret ja aikuiset voivat osallistua toimintaan taitoihin katsomatta. Perhekodin lasten ja nuorten arkeen kuulukin perhekodin omassa tallissa asuvien hevosten päivittäisestä hoidosta ja huolenpidosta huolehtiminen yhdessä aikuisten kanssa.

Tutustumiskäynnit olivat työryhmälle erittäin hyödyllisiä ja antoisia ja niistä saatiin paljon ideoita ja näkemyksiä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen Sippolan Koulukodilla. Tutustumiskäyntien aikana luotiin myös arvokkaita suhteita mahdollisesti tuleviin yhteistyökumppaneihin. Elämysten ja Ystävyys Kartano tiloineen ja toimintatapoineen loi hienot puitteet muun muassa lasten ja nuorten leireille ja yritystä pidettiin mahdollisena uutena kokemuksellisenä ja elämyksellisenä leiripeikkana Koulukodin lapsille ja nuorille. Työryhmälle heräsi myös ajatus mahdollisuudesta tuoda sosiaalipedagogisia hevostoimintaryhmiä toisinaan muun muassa islanninhevosvaellukselle. Yksityinen perhekoti, jossa sosiaalipedagoginen hevostoiminta oli osa perhekoodin arkea, oli myös valmis opastamaan ja tuomaan kehittämisideoita jatkossakin.

7.9 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tavoitteet ja peruseriaatteet

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa haluttiin alusta alkaen korostaa turvallisuutta, tavoitteellisuutta ja ammatillisuutta. Työryhmä pohtikin pitkään, kuinka nämä kaikki peruselementit saadaan näkyviksi käytännöntyöhön. Näitä toiminnan peruselementtejä olivat asioita, jotka tuli ottaa huomioon koko suunnittelu ja kehittämistyössä sekä toiminnan käynnistämisessä.

Tärkeänä pidettiin myös lasten ja nuorten sekä aikuisten välistä vuorovaikutusta ja luottamuksellista suhdetta sekä yhteisten elämysten ja kokemusten mahdollistamista ja niiden yhdessä kokemista. Myös vastuullisuutta ja ryhmään sitoutumista pidettiin merkittävänä ja huomioitavina asioina, joita haluttiin korostaa niin lapsille ja nuorille kuin aikuisillekin. Yhtenä merkittävänä tavoitteena pidettiin myös niin aikuisten kuin lasten ja nuortenkin osallisuutta ja kokemuksista oppimista. Aikuiset oppivat menetelmästä ja yhteistyön rakentamisesta koko ajan lisää. Lapset ja nuoret puolestaan saavat elämysten, kokemusten ja vuorovaikutuksen kautta onnistumisen kokemuksia, jotka kannattelevat elämässä. Hevostoimintaryhmille ja lapsille ja nuorille asetetaan myös omat tavoitteet ryhmä ja yksilökohtaisesti. Jokaiselle nuorelle voidaan asettaa yksi tai useampi tavoite, joka määritellään yhdessä aikuisen ja lapsen tai nuoren kanssa.

8. SOSIAALIPEDAGOGISEN HEVOSTOIMINNAN PILOTTIRYHMÄN TOIMINNAN KÄYNNISTÄMINEN JA TOIMINNAN SUUNNITELMA

Sosiaalipedagogista hevostoimintaa oli suunniteltu ja kehitetty aktiivisesti vuoden 2008 maaliskuusta lähtien ja toiminta oli tarkoitus käynnistää saman vuoden keväänä. Toimintaa ei kuitenkaan ollut tarkoituksenmukaista käynnistää koko Koulu kodin nuorille saman aikaisesti vaan menetelmää ja toimintatapoja päätettiin aluksi kokeilla niin sanotun pilottiryhmän kanssa. Pilottiryhmän toiminnasta saataisiin myös arvokasta tietoa ja havaintoja mahdollisista kehittämistarpeista, joiden avulla toimintaa voitaisiin arvioida ja kehittää toimivammaksi ennen kuin se käynnistettäisiin kunnolla ja hevostoimintaryhmiä tulisi lisää.

Yhteistyökumppanin kanssa oli sovittu, että toiminta aloitetaan kuudella käyntikerralla, joten pilottiryhmän toiminnan sovittiin kestävän tämän kuusi toimintakertaa. Hevostoimintapäiväksi sovittiin tiistai, sillä maanantaina osa lapsista ja nuorista saattoi vielä olla kotilomilla ja näin he olisivat estyneitä pääsemään mukaan hevostoimintaryhmän toimintaan. Viikon muina päivinä koulukodin nuorilla puolestaan oli jo erilaisia aktiviteetteja ja toimintaa. Toiminta päätettiin myös ajoittaa niin, että kaikki kuusi toimintakertaa ehdittäisiin pitää ennen kesälomien alkua, jolloin osa oppilaista lähtisi kotiseuduilleen viettämään kesälomaa. Pilottiryhmän toiminta päädyttiinkin aloittamaan jo vuoden 2008 huhtikuun lopussa, jotta kaikki kuusi toimintakertaa olisi mahdollista järjestää ennen peruskoulun päättymistä ja kesälomien

alkamista. Näin työryhmälle jäisi myös vuoden 2008 kesä aikaa vielä hioa ja pohtia mahdollisia kehittämistarpeita sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa ja saman vuoden syksyllä toiminta voitaisiin taas koulujen alettua käynnistää kunnolla.

8.1 Pilottiryhmän valikoituminen

Sosiaalipedagogista hevostoimintaa suunnitelleen ja kehittäneen työryhmän kaksi jäsentä työskentelivät ohjaajina Koulukodin niin sanotulla kakkos- eli tyttöjen osastolla. Toiminnan kehittämisen ja suunnittelemisen aikana myös tyttöjen osastonoppilaat olivat kuulleet ja heille oli kerrottu meneillään olevasta kehittämistyöstä ja kyseisestä toiminnasta. Tyttöjen osaston oppilaissa oli nuoria, jotka olivat kiinnostuneita ja innostuneita menetelmästä. Nämä nuoret olivat muutoinkin kiinnostuneita eläimistä ja olivat jo vapaa-aikanaan käyneet hevostalleilla yhdessä ohjaajien kanssa.

Osastolla oli kolme tyttöä, jotka halusivat mukaan toimintaan. Lisäksi perhekodilla, jonka tiloissa hevostoiminta järjestettäisiin, oli yksi menetelmästä kiinnostunut nuori tyttö. Näin ollen pilottiryhmään valikoitui neljä tyttöä. Toimintaa lähtivät ohjaamaan kaikki työryhmän jäsenet eli Koulukodin kehittämispäällikkö, kaksi vakituista ohjaajaa sekä minä, joka työskentelin tyttöjen osastolla opiskelujen ohella ohjaajana.

Nuorille korostettiin ryhmään sitoutumista ja osallistumista jokaiselle hevostoimintakerralle. Tytöt lupasivat sitoutua toimintaan, mutta heti aluksi todettiin, että vaikka toiminnan päiväksi oli valittu päivä, jolloin muita sovittuja aktiviteetteja ei ollut, oli joillakin nuorista mahdollisesti muita välttämättömiä menoja, jolloin he joutuisivat olemaan pois toiminnasta. Vaikka yhteisöllisyys ja ryhmään sitoutuminen ovat yksi merkittävimmistä asioista sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa, päätettiin ryhmä ja käyntikerrat pitää ennallaan, sillä samoja ongelmia olisi tullut, vaikka päivää olisi vaihdettu. Näistä mahdollisista poissa oloista tiedotettiin kuitenkin muulle ryhmälle ja asiaa pohdittiin myös yhdessä ryhmän kanssa, jotta jokainen sai mahdollisuuden tuoda julki oman mielipiteensä. Kaikki ryhmän jäsenet kuitenkin hyväksyivät joidenkin ryhmän jäsenten satunnaiset poissaolot ja ryhmä pääsi aloittamaan.

8.2 Pilottiryhmän toiminnan suunnitelma

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa ratsastus ei ole pääasia vaan hevosten kanssa toimiminen, hevostallissa yhdessä tekeminen ja elämysten kokeminen ja niiden yhdessä jakaminen. Näitä periaatteita noudattaen suunniteltiin myös pilottiryhmän toiminta. Pilottiryhmään osallistuneiden nuorten valikoiduttua, otettiin toiminnan suunnittelemisessa ja toimintakertojen tavoitteiden asettelussa huomioon myös ryhmän jäsenet, jotta toiminta saataisiin suunniteltua sellaiseksi, johon jokaisella ryhmän jäsenellä olisi mahdollisuus osallistua.

Pilottiryhmässä oli myös yksi Koulukodin nuorille ja aikuisille hieman vieraampi nuori yhteistyökumppanilta eli yksityiseltä perhekodilta. Toiminta päätettiin aloittaa ensimmäisellä kerralla yhteisellä kokoontumisella hevostallin toimistossa, jossa voitaisiin ensin hieman tutustua toisiimme ja tuoda esiin omia tunteita ja ajatuksia hevostoiminnasta. Sillä vaikka suurin osa ryhmän jäsenistä tunsi toisensa jo entuudestaan, saattaisi hieman vieraamman nuoren osallistuminen ryhmään vaikuttaa ryhmädynamiikkaan. Tämän vuoksi tutustuminen ja ryhmäytyminen koettiin hyvin tärkeiksi. Tutustuminen aloitettaisiin ensin esittelyllä, jossa jokainen saa mahdollisuuden kertoa itsestään tärkeiksi kokemiaan asioita. Hevostoiminnan ohjaajien avustuksella myös pohdittaisiin omaa hevostaitoa ja hevoskokemuksia. Keskustelua ja ajatuksia pyrittäisiin myös herättelemään siitä, mitä kukin nuori toivoo hevostoimintaryhmältä ja näiden ajatusten pohjalta pohdittaisiin myös ryhmän yhteisiä tavoitteita hevostoiminnalle.

Ensimmäisellä kerralla tutustuttaisiin myös yhdessä hevostallin tiloihin ja eläimiin. Hevosia havainnoitaisiin aitauksessa, ja jokainen nuori pääsisi havainnoimaan ja tulkitsemaan hevosten kehonkieltä ja viestintää yhdessä muiden ryhmän jäsenten kanssa. Hevosten käyttäytymisen ja kehonkielen merkitystä myös pohdittaisiin yhdessä. Tämän jälkeen hevoset haettaisiin aitauksesta ja niihin tutustuttaisiin lähemmin samalla niitä harjattaessa. Jokainen nuori pääsisi myös tekemään talutusharjoituksia ratsastuskentälle, jossa nuoret saisivat maasta käsin kokeilla hevosen hallintaa aikuisten ohjauksessa. Toiminnan päätteeksi istutettaisiin vielä yhdessä alas tallin toimistossa, jossa syötäisiin eväät ja päästäisiin yhdessä jakamaan hevostoimintakerran kokemuksia ja ajatuksia sekä päivän aikana heränneitä tunteita. Ensimmäisen toimintakerran tavoitteena olisi ryhmäytyminen ja vuorovaikutus.

Yhtenä tavoitteena voitaisiin myös pitää nuorten tuntemusten ja ajatusten kartoittamista, jotta voitaisiin muodostaa ryhmälle omat, koko hevostoiminnan kattavat tavoitteet.

Jokainen hevostoimintakerta suunniteltiin perusrakenteeltaan samanlaiseksi, jolloin kaikki oppivat pian käytännöt hevostoiminnassa. Tämä luo osaltaan turvallisuutta ja luottamusta, kun toiminta on ennakoitavaa. Toisella ja sitä seuraavilla hevostoiminnan kerroilla ei enää aluksi varattu erillistä aikaa tutustumiselle vaan sen sijaan ryhmäytyminen ja toisiin tutustuminen tapahtuisi toiminnan avulla, yhdessä hevosia hoidettaessa ja tallitöitä tehtäessä. Sen sijaan varsinainen toiminta hevosten kanssa vaihtelisi jokaisella kerralla. Toisella hevostoiminnan kerralla oli vuorossa ponilla kärryillä ajaminen. Tähän sisältyisi vaadittaviin varusteisiin tutustuminen ja ponin valjastamisen opettelu. Tavoitteena olisi, että nuoret yhdessä, vuorovaikutuksessa toisten nuorten ja aikuisten kanssa, harjoittelisivat valjastamista ja ponilla ajamista ja auttaisivat toinen toisiaan. Toisaalta tavoitteena olisi myös ohjeiden ja neuvojen vastaan ottaminen ja avun pyytäminen sitä tarvittaessa.

Kolmannella kerralla vuorossa olisi hevosen selkään nouseminen ja ratsastaminen. Ratsastaminen tapahtuisi ilman satulaa ohjaajan taluttaessa hevosta maasta käsin. Tavoitteena oli saada tuntumaa hevosiin ja havainnoida ja tunnustella hevosen liikkeitä hevosen selästä käsin. Ratsastuskentällä tehtäisiin erilaisia harjoituksia. Nuorilla olisi mahdollisuus esimerkiksi kokeilla irrottaa otteensa hevosen ohjaksista ja levittää kätensä sivuille saadakseen paremman tasapainon. Nuorten olisi myös tarkoitus kokeilla pitää silmiä kiinni hevosen kävellessä ja ravatessa, jolloin näköaistin puuttuessa keskityttäisiin enemmän juuri hevosen liikkeisiin ja niiden ennakoimiseen ja havainnointiin. Tavoitteena tällä toimintakerralla olisi omien pelkojen voittaminen ja luottamuksen luominen ohjaajiin, jotka ohjaisivat ja hallitsivat hevosia nuorten pitäessä esimerkiksi silmiä kiinni.

Neljännellä hevostoiminta kerralla vuorossa olisi ratsastaminen satulan kanssa ja hevosen kaikkien askellajien harjoittelu ja tunnusteleminen. Ohjaajat taluttaisivat hevosia edelleen turvallisuuden vuoksi. Tavoitteena olisi, että jokainen nuori pääsi hieman kokeilemaan omia rajojaan ja taitojaan ja luomaan onnistumisen kokemuksia ja siten parantamaan myös itseluottamustaan.

Viidennellä kerralla tarkoituksena olisi keskittyä ratsain hevosen hallintaan. Tarkoituksena olisikin rakentaa ratsastuskentälle niin sanottu tarkkuus rata, jossa jokainen nuori pääsisi harjoittelemaan hevosen hallintaa eri askellajeissa. Tavoitteena olisi edelleen saada onnistumisen kokemuksia suuren eläimen hallitsemisesta. Myös ohjeiden kuunteleminen ja niiden noudattaminen olisivat merkittävässä osassa.

Kuudennella eli viimeisellä kerralla olisi vuorossa ratsastus luonnossa. Nuorilla, jotka itse ja ojaajat kokivat, hallitseansa hevosen itsenäisesti olisi myös mahdollisuus ratsastaa ilman ohjaajan taluttamista. Tavoitteena oli saada positiivisia elämyksiä ja kokemuksia luonnossa liikkumisesta yhdessä hevosen kanssa. Viimeisen kerran toiminnan tavoitteena olisi myös koota yhteen kaikkea yhdessä kokemaamme, sillä siihen yhdistyisivät kaikki edellistenkin kertojen tavoitteet. Toiminnan yhteydessä olisi myös luonnollisia tilanteita jakaa heränneitä tunteita ja kokemuksia.

Jokaisen toimintakerran päätteeksi myös hoidettaisiin hevoset ja annettaisiin niille yhdessä iltaruokat. Aikaa oli myös varattu hevosten kanssa jutusteluun ja niiden silittelemiseen. Jokaisen kerran päätteeksi istuttaisiin vielä yhdessä alas toimistoon, syötäisiin eväitä ja keskusteltaisiin päivän toiminnasta ja kokemuksista sekä heränneistä tunteista.

Pilottiryhmän toiminnan päätteeksi suunniteltiin myös yhteinen kohokohta sosiaalipedagogiselle hevostoiminnalle. Työryhmän käydessä tutustumassa Elämysten ja Ystävyyden Kartanoon oli herännyt ajatus pilottiryhmän yhteisestä päätösmatkasta. Tarkoituksena olisi viettää aikaa yhdessä yhteismajoituksessa ja pohtia ja käydä läpi yhteisiä toimintakertoja luonnollisissa ja vapaamuotoisissa tilanteissa sekä käydä myös isalanninhevosvaelluksella.

Toiminnan suunnitelmasta ei kuitenkaan haluttu tehdä liian strukturoitua ja sitovaa, sillä ohjaajien tuli toiminnan aikana havainnoida jatkuvasti toiminnan vaikuttavuutta ja nuorten tunnetiloja sekä toimintaa. Toiminnan aikana saattaisi myös tulla muutoksia, jolloin uusiin tilanteisiin olisi nopeasti mukauduttava ja toimintaa ohjattava niiden mukaan.

9. SOSIAALIPEDAGOGISEN HEVOSTOIMINNAN KEHITTÄMIS- JA KÄYNNISTÄMISPROSESSIN ARVIOINTI JA TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT TYÖRYHMÄN HAASTATTELUN POHJALTA

Pilottiryhmän toiminnan päätyttyä työryhmällä oli tarve koota yhteen sen kokemukset ja ajatukset menetelmän kehittämis- ja käynnistämiprosesta ja arvioida niitä. Työryhmän tarkoituksena oli myös samalla pohtia sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuuksia osana Koulukodin kasvatustyötä tulevaisuudessa. Koska olin osa työryhmää ja keskustelu palvelisi minua myös tutkijana, päätettiin keskustelu toteuttaa haastatteluna, jolloin saisin haastattelun annin osaksi tutkimusaineistoani.

Työryhmän jäsenten kanssa sovittiin ryhmähaastattelu. Haastattelu toteutettiin vuoden 2008 elokuun lopussa, jolloin mukaan saatiin myös näkökulma tehdyn kehittämistyön ja pilottiryhmän toiminnan vaikutuksista kunnolla käynnistettyyn sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan. Näin pystyttiin myös paremmin ja kriittisemmin arvioimaan kehittämistyötä, kun menetelmää oli jo päästy jonkin aikaa kunnolla toteuttamaan Koulukodilla.

9.1 Haastattelun eteneminen ja haastattelun kysymykset

Haastattelun tarkoituksena oli toimia myös sosiaalipedagogista hevostoimintaa kehittäneen työryhmän yhteisenä arviointi keskusteluna. Koska minulla oli haastattelussa myös tutkijan rooli, toimin keskustelun ohjaajana ja tarkentavien kysymysten esittäjänä, jolloin keskustelu eteni laatimieni teemojen ja niiden pohjalta muotoilemieni kysymysten mukaan.

Koska haastattelu oli hyvin vapaamuotoinen, kirjoitin haastattelussa käydyn keskustelun aikana muistiinpanoja laatimieni teemojen kohdille samalla kun olin aktiivisesti mukana haastattelussa ja ohjasin keskustelua. Tietyn kysymyksen ja teeman käsitelyämme, kävimme vielä työryhmän kanssa läpi kyseisen teeman ja siinä nousseet asiat, jolloin pystyin vielä varmistamaan, että sain kirjoitettua muistiin keskustelun pääkohdat ja teemoista nousseet huomiot. Haastattelun jälkeen kirjoitin haastattelussa käydyn keskustelun puhtaaksi teemoittain ja keskustelussa nousseet teemojen pääkohdat kokosin vielä yhteenvedoksi.

Haastattelussa käsiteltiin neljää teemaa, jotka olin muotoillut neljäksi kysymykseksi seuraavalla tavalla:

Haastattelun teemat:

- sosiaalipedagogisen hevostoiminnan suunnittelun ja kehittämisen onnistuminen ja kehittämistarpeet
- sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kehittämis- ja käynnistämismenettelyt
- sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavuus
- sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tulevaisuuden näkymät Sippolan Koulukodilla

Haastattelun kysymykset:

- Miten sosiaalipedagogisen hevostoiminnan suunnittelu ja kehittäminen Sippolan koulukodilla mielestänne onnistuivat ja millaisia kehittämistarpeita näette toiminnassa nyt?
- Millaisena näette suunnittelu- ja kehittämisprosessin?
- Millaisia vaikutuksia näette sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla olleen tähän mennessä?
- Millaisena näette sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tulevaisuuden Sippolan Koulukodilla?

9.1.1 Kokemuksia sosiaalipedagogisen hevostoiminnan suunnittelu- ja kehittämisprosessin onnistumisesta ja kehittämistarpeista

Pohdittaessa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan suunnittelu ja kehittämistyön onnistumista työryhmä koki yhdeksi suurimmista haasteista ajan puutteen. Toiminnan yleiset linjat ja pääperiaatteet voitiin suunnitella rauhassa yhteisissä palavereissa, mutta myöhemmin pilottiryhmän aloitettua toiminnan ei aikaa yhteisiin palaveriin ollut. Suuri osa palavereista ja yhteisistä keskusteluista käytiin sähköpostitse tai puhelimitse tai nopeissa keskusteluissa muun työn ohella. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnalla tulisi myös olla jatkossakin kiinteä päivä, jolloin hevostoimintaa olisi, kuten pilottiryhmän toiminnan aikana, jolloin työvuorot voitaisiin tehdä niin, että

kaikki toimintaan osallistuvat ohjaajat olisivat aina paikalla. Aikaa yhteisiin rauhassa käytyihin ja säännöllisiin arviointi- ja tilanekartoituksiin sekä niiden kehittämiseen tulisi myös varata säännöllisesti ja tämä tulisi huomioida työvuoroissa. Työryhmä koki kuitenkin, että alussa suunnittelua tarvittiinkin enemmän, mutta myös jatkossa olisi hyvä päästä yhdessä kokoamaan toimintaan ja jakamaan näkemyksiä siitä, missä mennään.

Työryhmä koki kuitenkin erittäin merkittävänä ja positiivisena asiana toiminnan dokumentoinnin. Jokaisen toimintakerran jälkeen toimintaan osallistuneet ohjaajat arvioivat toimintaa lapsen kasvun ja kehityksen kannalta ja dokumentoivat nämä havainnot jokaisen lapsen henkilökohtaisiin raportteihin. Jatkossa raportteihin haluttaisiin kuitenkin myös tarkempia ja kattavampia dokumentointeja toiminnan aikana käytyjen keskustelujen sisällöistä, sillä toisinaan toiminnan aikana syntyi erittäin syvällisiä ja hyviä elämään, tulevaisuuteen, nuorten tunteisiin ynnä muuhun liittyviä keskusteluja niin nuorten itsensä kuin nuorten ja aikuistenkin välillä. Tällä hetkellä toiminta puretaan myös suurimmaksi osaksi aikuisjohtoisesti. Näin ollen työryhmä näki, että kokemuksia, tunteita ja ajatuksia voisi vieläkin enemmän purkaa yhdessä nuorten kanssa esimerkiksi Koulukodilla yhteisissä tapaamisissa nuorten kanssa, jotka voisivat myös olla sosiaalipedagogita hevostoimintaa. Näin toiminta ei myöskään rajoittuisi vain hevostallilla olemiseen.

Myös koko hevostoimintaryhmien ja nuorten henkilökohtaisten tavoitteiden asettaminen koettiin osin haastavaksi toiminnan ollessa nykyisellään. Hevostoimintaryhmien ohjaajilla tulisi olla enemmän aikaa säännöllisiin tapaamisiin, joissa tavoitteita voitaisiin aluksi pohtia yhdessä. Myöhemmin toiminnan aikana sekä esimerkiksi Koulukodilla käytävissä yhteisissä tapaamisissa nuorten kanssa voitaisiin sitten asettaa nuorille omia henkilökohtaisia tavoitteita, joita toiminnan edetessä olisi mahdollisuus myös tarkentaa. Työryhmä koki, että heti toiminnan alussa nuorten onkin ehkä hieman hankalaa asettaa tavoitteita ja ne ovat aluksi kovin pinnallisia, kuten esimerkiksi oppia laukkaamaan hevosella. Toiminnan edetessä ja nuorten päästessä rauhassa keskustelemaan ja pohtimaan asioita aikuisen ohjauksella voisivat tavoitteetkin saada syvällisemmän sävyn ja nuorella olisi myös parempi mahdollisuus kokea oivalluksia itsestään yksilönä, yhteisön jäsenenä ja oman elämänsä päähenkilönä.

Kehittämistarpeena työryhmä näki myös tavoitekaavakkeiden ja erilaisten tunnetilojen ja oppimisen kaavakkeiden kehittämistä edelleen. Niiden avulla nuoren olisi helpompi pohtia ja asettaa tavoitteita ja ne voisivat myös osaltaan toimia yhteisinä keskustelun pohjina. Työryhmä päättikin järjestää yhteisen suunnittelupalaverin, jossa kehitettäisiin ja koottaisiin lomakkeista käytännöllisempiä ja paremmin toimintaa vastaavia. Työryhmä pohtikin kaavakkeiden mahdollisuutta olla hoito- ja kasvatussuunnitelman kaltaisia, jossa ilmenisi jokaisen nuoren osalta hevostoimintaryhmän ja nuoren henkilökohtaiset tavoitteet sekä konkreettisia toimintamalleja, miten tavoitteisiin päästään. Tällaisen kaavakkeen pohjalta olisi mahdollista tehdä yhdessä nuoren kanssa yhteenveto ja arviointi prosessista, jonka nuori on käynyt läpi esimerkiksi hevostoiminnan päätyttyä tai nuoren sijoituksen päättyessä.

Turvallisuutta pidettiin alusta alaken hyvin merkittävänä tekijänä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan aikana. Työryhmä kokikin, että niin fyysinen kuin psyykinenkin turvallisuus olivat koko ajan huomioituna toimintaa toteutettaessa. Lähtökohtaisesti ohjaajia on aina ollut toiminnan aikana riittävästi, joka on osaltaan mahdollistanut turvallisen toiminnan ja työryhmä kokikin, että ohjaajia on jatkossakin resursoitava toimintaan riittävästi. Myös varusteet ja hevosten hoito ja ratsastusolosuhteet ovat olleet hyviä ja ovat tukeneet turvallisuutta. Työryhmä koki kuitenkin, että myös turvallisuuden huomioimiseen tulisi olla enemmän aikaa, sillä esimerkiksi tavoite- tai muissa yhteisissä keskusteluissa olisi hyvä käydä myös läpi jokaisen nuoren kohdalta, mikä on turvallista ja mikä mahdollista toteuttaa ja miten turvallisimmin kyseisen oppilaan kanssa. Toimintaa ohjaavilla ohjaajilla tulisi myös olla aikaa arvioida näitä tilanteita ja jatkoa yhdessä.

Myös turvallisuussuunnitelma oli hankittava. Kaksi työryhmän jäsentä osallistui pilottiryhmän toiminnan päätyttyä Turun yliopiston ja Ypäjän hevosopiston järjestämään täydennyskoulutukseen sosiaalipedagogisen hevostoiminnan syrjäytymisen ehkäisystä ja sosiaalisesta kuntoutuksesta. Heidän täydennyskoulutukseen liittyvä opinnäytetyönsä tulisi esittelemään sosiaalipedagogista hevostoimintaa Sippolan Koulukodilla, ja opinnäytetyö sisältää myös turvallisuussuunnitelman toiminnan osalta.

Kaiken kaikkiaan työryhmä koki suunnittelu- ja kehittämistyön onnistuneen melko hyvin. Suurena etuna koettiin työryhmän jäsenten erilaisuus ja erilaiset kokemukset ja näkemykset hevosten kanssa työskentelystä. Tämän koettiin myös tuovan paljon ideoita kehittämistyöhön sekä elävyyttä toimintaan. Työryhmä koki myös onnistuneensa toiminnan suunnittelussa sekä toimintaan motivoimisessa ja sitoutumisessa, sillä nuorten koettiin olleen alussa hieman passiivisempia. Nuoria sai aluksi patistella huomattavasti enemmän toimintaan, sillä usein haluttiin tehdä vain kaikkein mukavimmiksi koettuja asioita. Toiminnan edetessä kaikki nuoret osallistuivat kuitenkin kokonaisvaltaisemmin toimintaan ja olivat motivoituneempia myös varusteiden ja hevostallin huoltoon liittyvissä toimissa.

9.1.2 Kokemuksia suunnittelu- ja kehittämisprosessista

Tällaisen uuden, kokonaisvaltaisen ja erilaisen menetelmän kehittämistä Koulukodille, joka on niin pitkään toiminut, hakenut ja kehittänyt omia toimivia toimintamalleja, on aina pitkä ja kivinen tie. Prosessin alussa suunnittelu ja kehittäminen olikin hyvin pitkälti työryhmään osallistuvien ohjaajien haaveilua, ideointia ja menetelmään liittyvien asioiden taustojen selvittelyä ja asioista selvää ottaamista. Kaikista lukuisista ideoista on kuitenkin pystyttyvä poimimaan perusajatus ja tavoitteet, joita pyritään saavuttamaan ja toteuttamaan. Työryhmä koki suunnittelu- ja kehittämistyön aitona prosessina, ja vaikka toiminta olikin vasta alussa, koettiin, että siinä on päästy suuri harppaus eteenpäin ja valtaosa tavoitteista oli saavutettu.

Vaikka työryhmälä oli Koulukodin johdon tuki takanaan menetelmää suunniteltaessa ja kehitettäessä tuli työryhmän kuitenkin pystyä myös vakuuttamaan työtoverinsa menetelmän hyödyistä ja vaikuttavuudesta. Tästäkin syystä menetelmässä haluttiin alusta alkaen korostaa juuri suunnitelmallisuutta ja ammatillisuutta, eikä menetelmän ollut tarkoituksenmukaista olla vain harrastamista. Työryhmä kokikin, että muulle työyhteisölle olisi todella tärkeää informoida sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta ja siitä, mitä se todella on.

Hankaluuksista huolimatta työryhmä jatkoi sitkeästi toiminnan suunnittelua, kehittämistä ja lopulta toiminnan kynnistämistä. Työryhmä kokikin prosessin hyvin innostavana ja mukaansa tempaavana, vaikka prosessi sinällään kuormitti työryhmän jäsenten arkea melkoisesti. Ajanpuute ja muiden töiden ohella tehty suunnittelu- ja

kehittämistyö oli kuitenkin hyvin palkitsevaa ja auttoi jaksamaan. Toiminnan käsittely ja pohtiminen nykyisellään koettiin myös edelleen osana prosessia.

9.1.3 Kokemuksia sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavuudesta

Työryhmä koki, että sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla oli saavutettu paljon positiivisia muutoksia ja asioita nuorten kanssa tehtävässä työssä. Nuorten toiminnallisuus lisääntyi hevostoiminnan myötä huomattavasti, kun nuorilla oli mielekästä tekemistä. Usein nuoret halusivat myös lähteä hevostalleille muulloinkin kuin hevostoimintaryhmän yhteydessä. Työryhmän kokemuksena oli myös, että nuorten kärsivällisyys oli lisääntynyt hevostoiminnan myötä ja harjaantuu jatkuvasti edelleen toiminnan luonteen vuoksi. Myös nuorten sitkeys ja haastavien ja ongelmallisten tilanteiden sietäminen ja sekä ongelmanratkaisutaidot olivat kehittyneet huomattavasti, sillä toiminnan aikana nuoret kohtasivat usein tilanteita, jotka olivat heille entuudestaan vieraita ja haastavia. Kuitenkin yhdessä aikuisten ja muiden nuorten kanssa jokainen haastava ja ongelmallinen tilanne oli ratkaistavissa. Tämän koettiin kehittävän myös nuorten taitoa ja rohkeutta pyytää apua sekä ottaa apua vastaan.

Toiminnassa korostettiin myös onnistumisen kokemusten ja positiivisuuden esiin nostamista, joiden koettiin myös parantaneen nuorten itsetuntoa. Toisaalta toiminnassa kohdattiin myös epäonnistumisia, mutta ryhmän avustuksella ja tuella epäonnistumisista selvittiin ja ne pystyttiin muuttamaan opettaviksi kokemuksiksi ja virheistä opittiin ja toimintatapoja osattiin muuttaa seuraavaa kertaa ajatellen, jotta samoja epäonnistumisia ei tulisi uudestaan.

Yhtenä merkittävänä vaikutuksena toiminnassa työryhmä koki tunteiden ja erityisesti hellyyden osoittamisen, saamisen ja antamisen, jotka toiminta mahdollisti. Toiminnan aikana oli selvästi havaittavissa, että nuoret ikään kuin vapautuivat usein Koulukodilla muiden nuorten keskuudessa esiin tulevista toisinaan negatiivisistakin rooleista. Suurten ja voimakkaiden eläinten kanssa turvallisessa ympäristössä toimiessaan nuoret pystyivät tuomaan itsestään esiin yllättäviäkin ja hyvin positiivisia puolia. Nuoret kokivatkin, että hevostoimintaryhmässä heidän ei tarvinnut esittää minkäänlaista roolia vaan he saattoivat olla omana tseenään. Tämän nuoret myös pystyivät selkeästi tunnistamaan itsessään eikä havainto ollut vain aikuisten. Rooleista vapautuminen ja oman itsen esiin tuominen oli myös nuorista hyvin vapauttavaa.

Pohdittaessa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavuutta koko Koulukodin toimintaan, ei työryhmä tunnistanut vielä mitään selkeitä vaikutuksia, sillä toiminta kuitenkin vielä melko alussa. Kuitenkin saatiin todeta, että toiminta oli herättänyt kiinnostusta hyvin monissa ja erilaisissa Koulukodin lapsissa ja nuorissa. Myös Koulukodin ulkopuolella ja muissa yhteistyökumppaneissa oli herännyt positiivista kiinnostusta toimintaa ja koko menetelmää kohtaan.

9.1.4 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tulevaisuuden näkymät osana Sippolan Koulukodin toimintaa

Hevostoiminnan koettiin edenneen hyvin ja sen uskottiin jatkuvan samankaltaisena lähitulevaisuudessaki, sillä suuria investointeja tai resursseja ei hevostoimintaan heti voitaisi kuitenkaan suunnata. Toiminta oli kuitenkin tarkoitus käynnistää syksyllä 2008 kunnolla niin, että toiminnan piiriin saataisiin myös paremmin perhekotien ja Erityisen huolenpidon osaston lapsia ja nuoria.

Toiminnan koettiin kuitenkin olevan vielä varsin haavoittuvaista, sillä henkilökuntaa ei toiminnan parissa työskentelyyn ja toiminnan ohjaamiseen ollut paljon. Tulevaisuudessa toivottiinkin, että toimintaa ohjaavat henkilöt pystyttäisiin paremmin vapauttamaan nimenomaan toiminnan suunnitteluun ja ohjaamiseen.

9.2 Haastattelun yhteenveto

Sosiaalipedagogista hevostoimintaa Sippolan Koulukodilla kehittänyt työryhmä koki menetelmän suunnittelun ja kehittämisen aitona prosessina, jossa **valtaosa** sille asetetuista **tavoitteista oli saavutettu**. Etuna koettiin työryhmän jäsenten erilaisuus ja erilaiset kokemukset ja näkemykset hevosten kanssa toimimisesta, sillä niiden koettiin rikastuttavan toiminnan kehittämisprosessia. Työryhmä koki myös onnistuneensa nuorten toimintaan motivoimisessa ja sitoutumisessa. Merkittävänä asiana menetelmän kehittämisessä pidettiin myös Koulukodin johdon kiinnostusta ja tukea menetelmää kohtaan. Tärkeänä pidettiin myös menetelmään liittyvien asioiden riittävää ja avointa informointia muulle työyhteisölle.

Arvioidessaan menetelmää kriittisesti työryhmä löysi kuitenkin **edelleen useita kehittämisen tarpeita**. Yhtenä suurimmista haasteista työryhmä piti kuitenkin kehittämistoiminnalle olevan **ajan puutetta**, sillä työryhmä suunnitteli ja kehitti

menetelmää muiden töiden ohella. Aikaa olisi kaivattu enemmän erityisesti toiminnan käynnistyttyä, jotta työryhmä olisi päässyt arvioimaan ja kartoittamaan toiminnan etenemistä tehokkaammin. Ajan puutteen koettiin myös vaikuttaneen muun muassa tavoitteiden asetteluun ja hevostoimintaryhmän yhteisten kokemusten ja elämysten käsittelyyn sekä toiminnan turvallisuuden arviointiin jokaisen nuoren taitojen ja voimavarojen osalta.

Työryhmä pohti myös erilaisten **tavoite-, tunnetilojen- ja oppimisen kaavakkeiden kehittämistä edelleen**. Tarkoituksena olisikin kehittää kaavakkeita edelleen niin, että ne olisivat hoito- ja kasvatussuunnitelman kaltaisia. Näiden avulla voitaisiin yhdessä nuoren kanssa paremmin arvioida prosessia, jonka nuori on käynyt läpi osallistuessaan sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan sekä tarkentaa tavoitteita myös jo toiminnan kuluessa. Tämä lisäisi myös toiminnan tavoitteellisuutta ja suunnitelmallisuutta.

Fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta ja niiden varmistamista pidettiin hyvin merkittävänä asioina menetelmää kehitettäessä ja tässä työryhmä kokikin onnistuneensa hyvin. Kuitenkin toiminnan käynnistyttyä kunnolla oli toiminnalle laadittava myös turvallisuussuunnitelma, joka tulisikin sisältymään työryhmän kahden jäsenen täydennyskoulutuksen lopputyöhön. Myös riittävän henkilöstön resursoimista jatkossakin toimintaan, pidettiin merkittävänä asiana turvallisuuden varmistamisessa.

Vaikka sosiaalipedagoginen hevostoiminta olikin menetelmänä Sippolan Koulukodilla vielä uusi, koki työryhmä, että sen avulla oli saavutettu jo paljon positiivisia muutoksia ja asioita nuorten kanssa tehtävässä työssä. Muun muassa nuorten **toiminnallisuuden** koettiin lisääntyneen huomattavasti toiminnan aikana samalla kun nuorten kärsivällisyys ja sitkeys sekä **ongelmanratkaisutaidot** olivat lisääntyneet huomattavasti toiminnan luonteen vuoksi. Ongelmallisten tilanteiden kokemisen ja niiden ratkaisun yhdessä aikuisten kanssa koettiin myös kehittäneen **nuorten taitoa ja rohkeutta pyytää ja ottaa apua vastaan**. Toiminnassa korostettujen onnistumisen kokemusten ja positiivisuuden myötä myös **nuorten itsetunnon ja minäkuvan** koettiin parantuneen. Erittäin merkittävänä koettiin myös **tunteiden**, erityisesti hellyyden **osoittaminen, saaminen ja antaminen**, jotka toiminta monen nuoren kohdalla mahdollisti ja toi esiin, sillä eläinten kanssa toiminen ja toiminnan luonne mahdollistivat **rooleista vapautumisen ja oman itsenä toimimisen**. Kuitenkaan koko Koulukodin toimintaan työryhmä ei menetelmän vielä kokenut vaikuttaneen

toiminnan ollessa vasta niin alussa. Työryhmä totesi kuitenkin menetelmän käynnistämisen herättäneen positiivista kiinnostusta myös Koulukodin ulkopuolella.

10. YHTEENVETO

Tutkimuskysymyksenäni oli, millaisia vaiheita sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kehittämiseen ja käyttöönottoon liittyy Sippolan koulukodilla. Vastausta tutkimuskysymykseeni selvitin raportoimalla ja analysoimalla sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kehittämis- ja käynnistämisen prosessin eri vaiheita. Tutkimukseni tarkoituksena oli myös selvittää, millaisia haasteita uuden menetelmän käyttöönottoon liittyy.

Kokemukseni ja tutkimukseni mukaan uuden ja mittavan menetelmän kehittäminen ja käyttöönotto Sippolan Koulukodissa oli haastava tehtävä, joka oli samalla hyvin innoittavaa ja palkitsevaa. Menetelmän kehittämiseen ja käyttöönottoon liittyvät seuraavat vaiheet:

Sosiaalipedagogista hevostoimintaa kehittävän työryhmän kokoaminen

Toimintaa kehittämään ja käynnistämään valikoitui Koulukodin henkilökunnasta kehittämispäällikkö sekä oppilasosastoilta kaksi ohjaajaa. Itse olin suorittanut työharjoittelun Sippolan Koulukodilla ja työskentelin myös ohjaajana opiskelujen ohella kehittämisprosessin alkaessa maaliskuussa 2008, joten pääsin myös mukaan työryhmään. Työryhmä valikoitui kiinnostuksen ja aiempien hevostietojen ja taitojen mukaan.

Toiminnan peruseriaatteiden ja tavoitteiden muodostaminen

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa haluttiin korostaa ennen kaikkea fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta, tavoitteellisuutta ja ammatillisuutta. Nämä toiminnan peruseriaatteet otettiin huomioon kaikessa kehittämistyössä sekä toiminnan käynnistämisessä. Tärkeinä tavoitteina koko toiminnalle pidettiin myös lasten ja nuorten sekä aikuisten välistä vuorovaikutusta, luottamuksellisen suhteen muodostumista sekä yhteisten elämysten ja kokemusten mahdollistamista ja niiden yhdessä kokemista ja jakamista. Merkittävänä ja huomioitavina asioina pidettiin myös vastuullisuutta ja toimintaan sitoutumista.

Mahdollisten kustannusten selvittäminen ja henkilöstöresurssit

Sippolan Koulukodilla ei ollut mahdollista tehdä suuria investointeja sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan, joten työryhmän oli aluksi selvitettävä mistä mahdolliset kustannukset syntyisivät ja millaisista kustannuksista olisi kyse. Suurimpien kustannusten todettiin muodostuvan mahdollisen yhteistyökumppanin vaatimista tilojen ja hevosten vuokratilakustannuksista sekä toimintaan vaadittavista varusteista, kuten esimerkiksi ulkoiluvälineistä ja ratsastuskypäristä. Myös henkilöstöresurssien katsottiin aiheuttavan kustannuksia, sillä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käynnistyttyä ja hevostoimintaryhmien toimiessa tulisi myös varmistaa riittävä henkilöstön määrä oppilasosastoilla. Henkilöstön määrän varmistamiseksi sosiaalipedagogista hevostoimintaa päädyttiin pitämään aina tietyinä viikonpäivinä, jolloin henkilöstön määrä oli mahdollista huomioida jo työvuorolistoissa. Toiminnan kehittämisprosessin aikana ylimääräisiä kustannuksia henkilöstöstä ei aiheutuisi, sillä työryhmä kehitti sosiaalipedagogista hevostoimintaa tavallisen työnkuvansa ohella.

Sopivan yhteistyökumppanin ja toimitilojen löytäminen

Sippolan Koulukodille ei ollut sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan vaadittavia tiloja eikä mahdollisuutta investoida näihin tai hevosten hankintaan. Näin ollen Koulukodille oli löydettävä sopiva yhteistyökumppani, joka tarjoaisi Koulukodin sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ryhmille toimitilat ja hevoset. Toimitilojen tuli olla tarkoituksenmukaisia ja turvallisia. Samoin hevosten tuli olla tarkoituksenmukaisesti koulutettuja ja rauhallisia. Merkittävänä pidettiin myös yhteistyökumppanin ja koko talliyhteisön sitoutumista ja toimimista sosiaalipedagogisessa viitekehyksessä.

Yhteistyökumppaniksi löytyi Koulukodin läheisyydestä yksityinen perhekoti, jonka viihtyisässä pihapiirissä oli tilava hevostalli. Perhekodilla oli rauhallisia ja koulutettuja poneja ja hevosia, jotka mahdollistivat monipuolisen toimimisen hevosten kanssa. Perhekoti oli myös hyvin kiinnostunut sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta ja oli valmis sitoutumaan siihen. Perhekoti ei myöskään ollut halukas saamaan rahallista korvausta tilojen ja hevosten käytöstä vaan halusi ennemmin tarjota oman perhekotinsa lapsille ja nuorille mahdollisuuden osallistua sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ryhmiin.

Käytäntöjen sopiminen yhteistyökumppanin kanssa

Sippolan Koulukodin hevostoimintaryhmien haluttiin toimivan yhtenä tiettynä viikonpäivänä, joten yhteistyökumppanin kanssa sovittiin päivä, jolloin hevostoimintaa järjestettäisiin. Aluksi sovittiin hevostoimintaryhmille kuusi käyntikertaa, jonka jälkeen arvioitaisiin yhteistyön laatu ja molempien osapuolien tyytyväisyys ja mahdollisesti lisättäisiin hevostoimintakertojen määrää. Koska hevostoiminnan ryhmät toimisivat itsenäisinä ryhminä, sovittiin myös käytännöistä ja tallitöistä, joista hevostoimintaryhmä käyntikerroillaan huolehtisi.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ryhmien suunnittelu

Sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta haluttiin kehittää toimintaa, johon kaikilla Koulukodin, perhekotien, osastojen ja Erityisen huolenpidon osaston lapsilla ja nuorilla olisi mahdollisuus osallistua. Kehittämisprosessin edetessä työryhmä kuitenkin koki, että aluksi toimintaa olisi hyvä kokeilla Koulukodin nuorista koostuvan niin sanotun pilottiryhmän kanssa, jolloin menetelmästä ja toiminnasta saataisiin arvokkaita kokemuksia ja havaintoja mahdollisia kehitystarpeita silmälläpitäen. Tällöin myös toimintatapoja ja tavoitteita voitaisiin tarkentaa ennen menetelmän varsinaista käyttöönottoa koko Koulukoodin nuorille.

Niin sanottuun pilottiryhmään valikoitui kolme Sippolan Koulukodin tyttöjen osaston oppilasta eläimiin ja sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan kohdistuneen kiinnostuksen mukaan sekä yksi yhteistyökumppanin, yksityisen perhekodin, nuori, joka myös oli kiinnostunut menetelmästä ja halukas sitoutumaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ryhmään. Jatkossa hevostoiminnan ryhmät päätettiin myös koota niin, että tytöille ja pojille olisi omat ryhmät, sillä aiempien kokemusten perusteella Koulukodilla järjestettävästä toiminnasta uskottiin omien ryhmien vaikuttavan nuorten motivaatioon ja sitoutumiseen ryhmän toiminnassa.

Pilottiryhmän toiminnan suunnittelu

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa ratsastus ei ole pääasia vaan hevosten kanssa toimiminen, hevostallissa yhdessä tekeminen ja elämysten kokeminen sekä niiden yhdessä jakaminen. Näiden periaatteiden sekä työryhmän muodostamien koko toiminnan tavoitteiden pohjalle suunniteltiin myös Sippolan Koulukodin

sosiaalipedagogisen hevostoiminnan pilottiryhmän toiminta. Toiminta suunniteltiin niin, että jokaisella pilottiryhmään kuuluvalla nuorella olisi mahdollisuus osallistua hevostoimintaryhmän toimintaan tietoihin ja taitoihin katsomatta.

Jokaiselle hevostoimintakerralle myös asetettiin koko ryhmän toimintaan liittyvät tavoitteet, jotka jokaisen nuoren oli mahdollista saavuttaa. Tavoitteet eivät kuitenkaan liittyneet hevosten käsittelyyn tai esimerkiksi ratsastukseen vaan ne olivat yhteisöllisyyden, toiminnallisuuden ja elämyksellisyyden kautta saavutettavissa. Tavoitteet liittyiväkin esimerkiksi vuorovaikutukseen, sosiaalisten taitojen opetteluun, luottamussuhteen luomiseen, omien rajojen rikkomiseen, itseluottamuksen kartuttamiseen ja onnistumisen kokemuksiin. Näiden tavoitteiden ympärille suunniteltiin jokaiselle toimintakerralle toimintaa, joka tukisi tavoitteiden saavuttamista.

Haasteet

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kehittämis- ja käynnistämisen prosessin aikana työryhmä kohtasi useita haasteita. Osa haasteista oli helpostikin voitettavissa ja toisaalta osa taas vaati paljonkin työtä. Haastavammaksi asiaksi nuosi tilanteiden yllättävä ja työryhmän toiminnasta riippumaton tilanteiden muuttuminen. Nämä tilanteet saattoivat muuttaa pitkällekin aikavälille tehtyjä suunnitelmia ja tilanteisiin oli mukauduttava nopeasti. Tällaisia yllättäen muuttuvia tilanteita saattoivat olla esimerkiksi pilottiryhmään kuuluvien nuorten tai työryhmän jäsenten estyminen toiminnasta. Myös hyvin rajalliset henkilöstöresurssit ja toiminnan kehittämiseen ja käynnistämiseen sekä itse toimintaan varatun ajan rajallisuus vaikeuttivat työryhmän toimintaa. Toisaalta myös muun työyhteisön tuen saaminen ja aidon kiinnostuksen herättäminen toimintaa kohtaan olivat myös ajoittain haastellisia.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kehittämis- ja käynnistämisen prosessin aikana saavutettiin kuitenkin hyvin paljon ja menetelmästä saatiin kehitettyä Sippolan Koulukodin lasten ja nuorten tarpeita vastaavaa toimintaa, jonka avulla voidaan jatkossakin tukea lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä. Sosiaalipedagogista hevostoimintaa kehittäneen ja sitä käynnistäneen työryhmän kokemusten ja havaintojen mukaan menetelmällä olisi selkeästi paikkansa osana Koulukodin kasvatustyötä. Sosiaalipedagogisen hevostoiminta luo lukuisia vaikuttaviakin tilanteita kohdata lapsia ja nuoria, jolloin vuorovaikutus ja luottamussuhteen luominen on

helpottuvat. Samalla lapsi tai nuori saa ainutlaatuisen mahdollisuuden uusille kokemuksille. Näitä kokemuksia voi turvallisesti jakaa aikuisen kanssa ja niille voidaan löytää merkityksiä, jotka voivat luoda eväitä tulevaisuuteen.

11. POHDINTA

Kaiken kaikkiaan koko opinnäytetyö oli prosessina mielestäni hyvin mielenkiintoinen, vaikkakin todella aikaavievä ja ajoittain hyvinkin haastava. Mielestäni opinnäytetyöni aikana kävin läpi kokonaisen prosessin, jonka alussa suunnittelin hyvinkin tarkasti tutkimukseni toteutusta ja jouduin pohtimaan hyvinkin tarkasti asemaani tutkijana työryhmässä, jossa työryhmän muut jäsenet ovat työtovereitani ja Koulukodin lapset ja nuoret minulle hyvinkin tuttuja työskenneltyäni heidän parissaan jo pidemmän aikaa. Eniten ajatuksia roolistani tutkijana herätti se, kuinka optimistisesti pystyisin menetelmän suunnittelua ja kehittämistä raportoimaan ja arvioimaan, sillä menetelmä oli minulle aiemman hevostyökokemukseni ja eläinrakkauteni vuoksi hyvin tunnepitoinen ja hyvin kiinnostava aihe. Huolena minulla oli, etten tietämättäni tekisi havaintoja ja tulkitseisi asioita itselleni mieleisellä tavalla ja positiivisesti sävytettynä vain siksi, että itse pidin aiheesta ja uskoin vahvasti hevosten kanssa tehtävän toiminnan vaikuttavuuteen aiempien kokemusteni pohjalta.

Ajatuksia heräsi myös siitä, kuinka hyvin onnistuisin pilottiryhmän toiminnan aikana havainnoimaan hevostointiryhmän toimintaa osallistuessani ryhmään niin tutkijana kuin ohjaajanakin. Havainnointi ja erityisesti havaintojen kirjaaminen ja raportointi olikin ajoittain hyvin haastavaa, sillä toisinaan tempauduin mukaan toimintaan niin, että havainnointi oli unohtua kokonaan. Koska olin kuitenkin tiedostanut ongelman etukäteen, havaitsin ongelman hyvin nopeasti ja pyrin jatkossa kirjaamaan havaintoni välittömästi toiminnan päätyttyä enkä edes yrittänyt tehdä sitä toiminnan aikana, jolloin minulle jäi enemmän aikaa itse toimintaan ja sen havainnointiin.

Opinnäytetyöni toiminnallinen osuus oli kaiken kaikkiaan hyvin opettavainen ja mielenkiintoinen kokemus, sillä sain toimia työryhmän tasavertaisena jäsenenä ja pääsin suunnittelemaan niinkin mittavaa ja erilaista toimintaa Koulukodille. Erityisen haasteelliseksi koin toiminnallisen osuuden kirjalliseen muotoon saattamisen, sillä suunnittelu ja kehittämisvaiheen aikana työryhmällä oli vain harvoin mahdollisuus kokoontua rauhassa pohtimaan menetelmään liittyviä asioita ja tästä syystä suuri osa

keskusteluista käytiin sähköpostitse, puhelimitse tai lyhyissä keskusteluissa muun työn ohella. Näin ollen minulla oli tutkimukseni päätyttyä aineistona valtava määrä päivämäärämerkintöjä ja lyhyitä raportteja. Vaikka suunnittelu ja kehittämisprosessi tuntui toiminnallisen osuuden aikana sujuvan hyvinkin jouhevasti oli kuitenkin sen kasaaminen ja oikea-aikaiseen järjestykseen saattaminen hyvin haastavaa.

Tutkimukseni rajoittui nyt menetelmän kehittämis- ja käynnisvaiheeseen, mutta toivon, että esimerkiksi aiheesta kiinnostunut voisi jatkaa tutkimustani tutkimalla esimerkiksi sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavuutta tai lasten ja nuorten kokemuksia sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta Sippolan Koulukodilla.

LÄHTEET

Asetus valtion koulukodeista 13.10.1978/769 2§.

Elämysten ja Ystävyyden Kartanon internetsivut. Saatavissa: <http://www.eyk.fi/www/>
[Viitattu: 15.3.2010].

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. 13.-14., osin uudistettu painos. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy 2008.

Hyvätti, N. 2009. Ohjat omiin käsiin – Hevonen lastensuojelun sosiaalityön tukena. Turun Yliopisto, Pro gradu- tutkielma. Kustantaja Suomen Ratsastajainliitto ry 2009. TS-Yhtymä Oy/Digipaino.

Hyvätti, N. 2005. Tallityöstä potkua elämään – syrjäytyvä nuori talliyhteisössä. Teoksessa Okulov S. & Koukkari K. (toim.) 2005. Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi – sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopion yliopisto, koulutus- ja kehittämiskeskus. Tutkimuksia ja selvityksiä 7/2005. Kuopio: Kopijyvä 2005.

Hämäläinen J. & Kurki L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. 1. painos. Porvoo: WSOY-kirjapainoyksikkö 1997.

Kaarlela, J. 2002. ”Jos matsään haluat mennä nyt...” Seikkailukasvatus avohuollon lastensuojelun sosiaalityön välineenä. Laurea Ammattikorkeakoulu, Opinnäytetyö. Vantaa 2002.

Kananoja, A., Lähteinen, M., Marjamäki, P., Laiho, K., Sarvimäki, P., Karjalainen, P. & Seppänen, M. 2007. Sosiaalityön käsikirja. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy 2007.

Koistinen, K. 2005. Hevostoiminta ehkäisemään ja lasten ja nuorten syrjäytymistä. Teoksessa Okulov S. & Koukkari K. (toim.) 2005. Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi – sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopion yliopisto, koulutus- ja kehittämiskeskus. Tutkimuksia ja selvityksiä 7/2005.

Partanen, U., Lilja, T., Kurppa, S. & Soini, K. 2006. Farming for Health in Finland. In book of Farming for Health: Green-Care Farm. Published by Springer 2006 The Netherlands. Saatavissa: books.google.fi [Viitattu: 10.4.2010].

Saastamoinen, K. 2008. Lapsen asema sijaishuollossa – Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita Prima Oy 2008.

Sippolan Koulukodin Laatukäsikirja 3/2006.